

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorități și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 12 luni 360 „
6 luni 190 „

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 30
SAMBATA 25 IULIE 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

ROMEO ȘI JULIETTA

de AL. CIORANESCU

Putini dintre călătorii care au făcut periplul italian și s'au oprit măcar pentru câteva ceasuri la Verona, nu s'au lăsat seduși de farmecul stăruitor al amintirilor despre cea mai vestită dintre toate perechile de iubiți. În decurul de cer senin și de marmură cenușie, icoana lor apare în fiecare pas. Încă înainte de a intra în oraș, călătorul se silește să recunoască, printre colinele însoțite care însemnează cu dungi de umbră valea Adigeului împuținat de arșiță, ruinele aceluia castel Montecchio, unde ghidul pune de obicei începuturile familiei lui Romeo. În Verona chiar, ochiul lui se silește să deosebească printre atâtea străzi și monumente, pline de amintirea copleșitoare a unui trecut mai viu și mai glorios decât prezentul, drumul către casa pe care aceiași ghid o însemnează ca locuința a Juliettei.

Sub gangul zidurilor vechi și înegrite, sub care mișună și astăzi acea bogată viață populară întâlnită numai în orașele italiene, gândul călătorului se odihnește o clipă, încercând o întoarcere spre trecutul ce-l trăiește în minte atât de viu și de plin de culoare. Acesta e decorul celei mai frumoase dintre povești. Scările și coridoarele măcinate de veacuri, au răsunat odinioară de răsălete multimi voioase, venite să petreacă la balul bătrânului Capoleto. Într'una din încăperile din care coboară astăzi glasuri obosite de femei și larmă de copii, Romeo și-a ridicat o clipă masca de obraz, spre a ispăși printr'o sărutare vina de a fi atins o clipă brațul alb al candidiei Juliettei. Căsătorit în taină cu dânsa, în chilia bunului părinte Laurentiu, Romeo se întorcea spre casă cu sufletul îmbătut de vise, adormecând pe cerul senin al unei serii calde și luminoase ca aceasta, vraja atotputernică a proaspetei sale iubiri, când a trebuit să-și ucidă visul odată cu Tybald, în colțul unei străzi ce aceasta.

Pentru cel care găsește o bucurie în asemenea coboriri în trecut, s'ar părea că nimic n'a mai vrut să se schiteze de atunci. Doar un ton mai cenușiu peste toate, doar aburii care ajută fantasmelor trecutului să învie, și din care crește pe încetul cea mai curată și cea mai sensibilă poezie. Iată, călătorul nici nu mai are nevoie să dea ocol clădirii vetuste, pentru a ghici de partea cealaltă grădina cu ziduri înalte, escaladate de intrarparea iubirii mai curând decât de tineretea temerară a lui Romeo. O fereastră ca aceasta va fi fost sprijinul scării de mătase pe care doica, o popolana la fel cu toate cele ce trec încă pe străzi, la fel îmbrodiate și îmbrăcate în negru, o adunase ascunzându-o cu grabă într'un ungher, în dimineața în care plecase Romeo, îndepărtat prea cu grabă de cântecul îndolnic al ciocăriei.

Din pragul gangului prin care continuă să curgă în șuvoaie necontente viața gălăgioasă a mulțimii, îndreptându-se la celălalt capăt al pelerinajului literar. Ascunsă în fundul unei curți de cazarmă, sub umbra plopiilor ce foșnesc alene în vântul domol, călătorul nici n'ar bănuși fără călăuză, minuscula arcadă gotică sub care tradiția a așezat mormântul Juliettei.

Un sarcofagiu de piatră tocită de vreme, slujește de mult drept depozit al pietății naive și anonime a generațiilor de îndrăgostiți ce s'au perindat în fața acestui altar al iubirii, cerind parcă toți o confirmare a făgăduielii de ferice de care s'au legat. În singurătate și în liniștea plină de taină ce se lasă peste toate în ceasul acesta al inserării, gândul călătorului din nou pe căile trecutului depărtat, spre vremea când bunul părinte Laurentiu slujea în această capelă, și când Romeo a venit să soarbă otrava, la căpătâiul aceleia ce-i fusese soție o zi. Și pe când călătorul se lasă furat de aceleași vise de frumusețe, și de adâncă înțelegere omenească a adevărilor eterne la care i se pare că a ajuns acum, în fundul arcadei singura-

tice surăde, cu zămbetul lui de dincolo de lume, chipul de bronz al lui William Shakespeare.

Atât de puternică e vraja legendei, și atât de adevărată emoția ce se desprinde dintr'ansa, încât călătorul simte duioșia amintirilor vechi și familiare, înainte de a se fi întrebat ce vază istorică are acest decor. O asemenea întrebare i-ar veni de altfel destul de greu în minte. Dar dacă pe lângă dorința de a cunoaște frumusețea persistă în sufletul lui mahnirea de a ști ce e adevărat, nu-i va fi greu să afle că s'a lăsat înșelat de o iluzie cum sunt atâtea.

Decorul din Verona, plin de trecut și de farmec romantic, nu e mai autentic decât orice decor de teatru. Mormântul de marmură cenușie, înaintea căruia s'au închinat atâtea călători iluștri, începând cu Lord Byron, n'a avut niciodată pe lespedea lui trupul neînsușit al Juliettei. În casa străveche, în care ochiul minții crede că vede cum se aprind din nou luminile de bal ale bătrânului Capoleto, Julietta n'a locuit niciodată. Adevărul acesta e mai sigur decât tradiția, oricât ar fi ea de ispititoare, și va rămânea la fel de neclintit cât timp nimeni nu va isbuti să arate că Romeo și Julietta, îndrăgostiții din Verona, care trăiesc în amintiri o viață atât de reală, au existat cândva cu adevărat.

Nu știu dacă tema literară a tragediei lui Shakespeare a preocupat vreodată mai de aproape pe Oscar Wilde. Dar dacă acesta s'ar fi gândit la ea, ar fi putut să găsească un argument mai mult pentru parodoxul pe care îl susținuse cândva, în chip atât de strălucit și de fals, tău arată imită natura, ci că natura se lasă de multe ori călăuzită de artă.

De data aceasta, se poate dovedi că realitatea a copiat înfăptuirile cu totul imaginare ale artei, și s'a silit să le transpună pe terenul sensibil al adevărilor controlate, deși nu avea niciun temei ca s'o facă. Romeo și Julietta, personajii de legendă ieșite din cea mai pură ficțiune poetică, s'au impus în așa măsură spiritului și sensibilității, că au încetat de a mai fi fantome și au devenit oameni.

Existența lor a fost atât de potrivit insinuată de artă, încât

ION MUSCELEANU

realitatea a căutat să o confirme și să o documenteze prin acte de identitate, așa cum face pentru fiecare din noi. De aici, localizarea atât de precisă a amintirilor legendare, în jurul unei case și al unui mormânt, singurele lucruri reale ce mai rămân după noi. În felul acesta, s'a creat o realitate a lui Romeo și a Juliettei, care e însă posterioară presupusei lor existențe. Ea nu constituie o dovadă istorică, ci una psihologică a țării cu care prezența lor s'a impus, reclamând pentru înduișoarea noastră un obiect real.

Legenda însă nu are nici un temei istoric. Originile ei, care sunt toate literare, au fost studiate cu amănunțime încă de mult, și înfăptuite într'o lucrare de sinteză mai întinsă, de fostul profesor de literatură italiană de la Universitate. Din Paris, Henri Hauvette. *Le mort vivant*, mort viu, astfel numește acest cercetător tema literară de care se leagă povestea lui Romeo și Juliettei, ca și toate cele brodate pe subiecte asemănătoare. Cercetarea lor ar duce desigur prea departe; dar e deajuns o privire rapidă asupra navelisticii italiene din epoca Renașterii, pentru a înțelege creșterea și amplificarea acestei teme, până la desavârșita ei expresie în tragedia lui Shakespeare.

Pentru prima oară, o astfel de poveste se citește în culegere de nuvele alcătuită în a doua jumătate a secolului al XV-lea de

Tommaso Guardati din Salerno, mai bine cunoscut sub numele de Masuccio Salernitano. Eroii săi sunt Mariotto și Giannozza, de fei din Siena. Povestirea se deosebește de aceea pe care o cunoaștem din Shakespeare, prin desnodământul nefericitei iubiri a celor două personaje. Dar elementul fundamental e alcătuit, ca și în legenda lui Romeo, de subterfugul prin care femeia încearcă să regăsească pe bărbatul iubit. Într'adevăr, Mariotto trebuind să fugă din Siena în urma unei crime pe care a săvârșit-o, Giannozza se prefăce moartă, printr'un filtru pe care îl bea, și se lasă înmormântată, pentru a fugi apoi spre Alexandria, unde se refugiase soțul ei. Mariotto însă tocmai se întorsese pe acums la Siena, împins de dorul de a o revedea. Afliând de moartea ei, se duce să-i vadă mormântul, e recunoscut, prins și decapitat, pe când Giannozza sfârșește într'o mânăstire puținele zile ce-i mai rămân de trăit.

Nuvela lui Masuccio a inspirat pe un alt scriitor italian al Renașterii, pe puțin cunoscutul Luigi da Porto din Vicenza. Acesta e adevăratul autor al legendei lui Romeo și Juliettei, prin a sa *Istoria novellamente ritrovata di due nobili amanti*, compusă prin 1524. Localizând subiectul în Verona, vecină și bine cunoscută de el, și la începutul secolului al XIV-lea, Luigi da Porto a dat și o viață nouă subiectului, în care scriitorii de

mai târziu n'au mai adus decât puține schimbări și adăugiri.

Personajele sale trăiesc viața intensă și febrilă a unei lor pasiuni, — pasiune în care ideea morții e cuprinsă în germene de la început, datorită dușmăniei neîmblânzite dintre familiile celor doi îndrăgostiți. Această dușmănie e poate cea mai de seamă dintre invențiile autorului italian, căci subliniază cu un înțeles nou puterea iubirii, care trece atât de ușor peste granițele impuse de celelalte sentimente sau interese, alegând carabă spre deslegarea definitivă, spre fericierea de o clipă care se plătește cu prețul niciodată prea scump al vieții.

Povestirea lui Luigi da Porto a plăcut mult în Renaștere, fiind imitată într'o poemă în versuri, și reluată, într'o formă abia ușor deosebită, de cunoscutul povestitor Matteo Bandello. Meritul acestuia din urmă nu e de a fi adăugat legendei vreo frumusețe nouă, ci, prin interesul trezit în toată Europa de culegerea lui de nuvele, de a-i fi dat o circulație mai întinsă, făcând-o să pătrundă în toate literaturile Europei.

Tradusă de timpuriu în literatura franceză, de Pierre Boisteau, și întregită mai târziu de Belleforest, traducerea aceasta a circulat cel puțin tot atât cât și originalul, lăsând numeroase amintiri în literatură franceză a

(Urmare în pag. 3-a)

Moartea și creațiile POPULARE

de VLADIMIR DOGARU

Intr'un pasagiu din Phaidon, rămas celebru prin claritatea și profunzimea lui, Platon, ca să-și întemeieze mai bine susținerea nemuririi sufletului, aribute lui Socrate următoarele revelatorii cuvinte: „De n'aș uvea credința că, plecând de aici, mă voi duce întâi la alți zei, înțelepți și buni, apoi la oamenii care au murit, mai buni și ei decât cei de aici, aș fi nedrept să nu mă întrezesc de moarte. Acum însă, bine să știți: am nădejdea că merg la niște oameni desăvârșiți”. Inlocuind expresia de „alți zei” cu aceea de „unicul Dumnezeu”, fraza de mai sus se potrivește cu gândurile depe urmă ale omului nostru din popor. Lucrul nu trebuie să ne surprindă. Țăranul român are, în fundul sufletului său, multă doză de păgânism. Credința în viața de dincolo fiind anterioară creștinismului și preceptele lui Hristos adăugându-i noui forțe de dădăuire, moartea e, pentru el, o întâlnire bucuroasă cu cei plecați mai înainte, așa cum pentru Platon și vremea lui, ea era o mergere către lumea celor „buni și desăvârșiți”.

Trăind în cadrul cosmic al satului, care prin natura lui îndeamnă la metafizică, țăranul trăiește într'un permanent contact cu moartea. Nicăieri problemele destinului nu apar mai puternic misterioase și nicăieri ele nu sunt mai profund rezolvate ca aici: „Omul satului, intrucât isbuteste să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește în întregul unei lumi — pentru întreg; el se găsește în raport de supremă intimitate cu totulul și într'un neîntrerupt schimb reciproc de taine și revelații cu acces-

tea”. O dovadă de întregul ce stă la baza viziunii metafizice a țăranului despre lume, e că — pentru el — viața nici nu începe și nici nu se termină pe pământ. De unde vine această viață, e o problemă care nu prea îl chină. Încotro merge însă, e o întrebare ce nu putea rămâne nerezolvată. La capătul vieții pământiești, țăranul așează țărîmul alteia eterne. În felul acesta, moartea nu mai e un final, ci o punte de trecere, a cărei parcurgere echivalează cu bucuria aceluiași nupțial.

Cercetătorii de folklor și istoricii literari au subliniat prea adesea chipul senin al morții în creațiile populare, pentru că spunea că mai pară azi nouă. Toți s'au mulțumit însă numai cu simpla constatare. Chiar și când au căutat să dea o explicație filosofică acestei atitudini atât de sublime, ei s'au oprit, fie la resemnarea fatalismului orientat, fie la optimismul religiei creștine. În amândouă cazurile, miezul problemei a fost ocolit. Trebuie să admitem că, atât resemnarea fatalistă, cât și optimismul creștin, au fost acceptate de țăranul român nu ca niște leacuri fabricate de-a gata, ci ca niște rezoluții ultime, pentru aflarea cărora el s'a frământat deopotrivă de egal. A crede astfel, ni se pare extrem de greșit: ar însemna să ignorăm nu numai o realitate de nesdruncinat, dar împietărit, fără voce poate, asupra însăși posibilităților de creare artistică ale acestui popor. Moartea, privită metafizic cu o împăcare și concretizată plastic ca o „mândră crăiasă”, formează, alături de dragoste,

izvorul de căpetenie al întregii poezii populare. Admițând că chipul ei senin provine de aiurea, în ce ar mai consta puterea de interpretare genială a neamului românesc? Seninătatea morții din creațiile populare poate fi explicată și pe altă cale. Trăind în cadrul cosmic al satului, țăranul e, după cum am spus, în permanent contact cu moartea. Infinitul bolții de deasupra se deschide acolo mai misterios ca oriunde. Fără să fie o fire metafizică prin excelență, omul dea sat se întrebă totuși necontenit asupra rosturilor existenței umane. Deslegările pe care le aduce, deși investimantate întotdeauna în haina celei mai fermecătoare poezii, nu îndepărtează definitiv spectrul misterios al morții. Ea continuă să-l preocupe și mai intens. Ca s'o dea uitării, sufletul lui își caută creștea lemnul, cântă, se îmbracă frumos, iubeste, doar, doar va scăpa de obsesia chinătoare a neantului. Moartea e atât de prezentă pentru țăranul român, încât, de-a un timp — pe care istoricește nu-l putem ști, dar pe care evolutiv îl putem indica, — devine absentă. Numai cine se preocupă permanent de moarte și numai cine își dă seama că soluționarea ei e — filosofic — imposibil de rezolvat, numai acela sfârșește prin a accepta-o ca pe un destin implacabil. Țăranul român a ajuns, prin urmare, la resemnare, convins că altă atitudine mai bună de urmat nu e. Ea nu dovedește, cum s'ar crede, lipsă de profunzime. Din contră, înțeleșurile resemnării sunt fără de fund. Însă omul satului refuză să se îmbrățișeze rațional, mulțumindu-se doar să le privească pasiv.

(Urmare în pagina 6-a)

ARTISTI PUBLICI

IV.

de ION FRUNZETTI

„Chaque artiste ne peut que bien peu par lui-même”. Cine-ar crede, citind sentința aceasta, că ea aparține individualistului cronicar al zilelor (și nopților!) lui Lafcadio? André Gide este, înainte de orice, sincer cu sine. De aceea nu i se pare poate riscat să adopte o atitudine — fie și contrarie celor anterioare —, de îndată ce o surprinde insinuându-i se în cuget. Sinceritatea cu sine nu înseamnă totuși sinceritate față de public, oricând și cu orice preț, cum cere estetica mediocrității. Și poate autenticitatea incanăscența a sbratorilor acestui cuget încăpător cât secolul, care se simte în paginile memorialistice sale, se datorește tocmai caracterului auto-confesional al lor. Publicul pe care-l vizează Gide, este un public croit după tiparele ființei sale. (Stadiul acela îndepărtat în viitorul omenirii, când toți „intellectualii” vor fi intelectuali și când intelectualii nu se vor putea numi decât intelectualii și nici decum rutinarii muncilor cerebrale sau ai leneviei manuale pur și simplu, este stadiul de evoluție al publicului pe care cărturarul Gide și-l poate dori pentru scrierile sale). „Je n'écris que pour être relu”, declară el undeva. Atitudinea de singularizare este orgolioasă mai curând efect al circumspecției artistului, care după ce și-a cântărit valențele comparative cu ale publicului, adoptă o prudență justificată față de tendințele acestuia din urmă. Ea nu provine din propunerea apriori a unei superiorități proprii față de restul conștiințelor mai mult sau mai puțin cugetătoare, ci din dorința de a se ține departe de ispitele succesului.

„L'hypocrisie est une des conditions de l'art”, scrie Gide. „Une singularité méprise aujourd'hui fait prôner par-dessus tout, dans l'oeuvre d'art, le mérite de sincérité. On veut avant tout que l'artiste soit sincère... Quant à savoir ce qu'on entend par là, chacun est bien embarrassé de le dire... De altfel, conștiința clară a propriilor sale exigențe față de artist, publicul n'are măcar nevoie s'o aibă. „Ceeace importă, continuă Gide, este să existe o societate, și această societate să ceară ceva”. Acest ceva, condiție necesară a stimulului creator, acest nedezinit „quelque chose” care joacă față de conștiința creatorului de valori estetice, același rol pe care inefabilul îl joacă față de cugetul contemplatorilor, seduși de imponderabilul „Je ne sais quoi” al abatelui Bouhours, este analog etiuviilor de concupiscentă emanate de prezența unui element feminin, avid, nesatisfăcut, cum era neantul pentru ființa virilă, sieși suficientă și introvertită, a demiurgului cosmic. „Cuvântul” care se purta, biblic, prin undele radiațiilor universale dinainte de structurarea lumii în act, va fi simțit același nelămurit ceva solicitându-i acțiunea.

Oriunde există o sămânță, mediul o simte și eforturile tuturor tropismelor sale tind să o realizeze, oferindu-i condiții de germinare. „Legea” aceasta s'ar putea să aibă și corolar: orice sămânță simte și atrage atenția mediului prielnic realizării sale. Să fie oare aici adevăratele erotismului cosmic de care vorbeau academii platonice?

Oricum, chiar mintea cea mai puțin dispusă să se abandoneze filosofărilor aproximative și ocazionale — de felul cugetărilor colegienilor cu probleme — poate constata că există un soi de „sex-appeal” enigmatic, între public și artiști. Un soi de taciută, subterană și aproape simbiotică formă de comunicare, Gide nu se sfiște să vorbească chiar despre o anumită „sete de artă” a publicului, și de un rol de Gagnymède, de „échanson”, al artistului. (Bine înțeles,

(Urmare în pag. 2-a)

IOSIF ILIU

Portret

NOTE: 1) Platon: Phaidon, în traducerea lui Cezar Papacostea, p. 139, vol. II, ed. Casa Școalelor, 1931;

2) Lucian Blaga: *Elogiul satului românesc*, discurs de recepție la Academia Română, LXXI, p. 8—1987;

ACUM 50 DE ANI

No-am mai aduce oare aminte ce teatre au fost acum cãpiva ani?

Doar cãpiva, cei cari am trãt în mijlocul lor, dacã ne mai amintim foarte vag.

Dar dacã ne înnoierem înapoi cu nu mai mult de 50 de ani, vom descoperi lucruri de cari n'am auzit nici vorbindu-se mãcar.

Sã spicim gazetele cu o jumãtate de secol înapoi:

„In nici un an Teatrul nostru Național n'a avut sã îndure o așa de mare pierdere.

Doi din cei mai valoroși artiști a acestui teatru nu mai sunt: Gr. Manolescu și Iulian, două talente desavãrșite care au lãsat în urma lor un got foarte sãrãcit.

Prin urmare 50 de ani dela moartea lui Grigore Manolescu și a lui Iulian.

Se cuvine sã-i comemorãm.

„Teatrul Național a avut de întâmpinat foarte multe greutãți. Pe când în ceilalți ani nu erau decãt douã Teatruri și un circ, astã an am avut cãci Teatruri plus circul.

Și când te gândești cu dupã cincizeci de ani n'oi nu mai știm ce „Teatruri” avem, de aãtea circuri.

„Tot anul acesta am avut ocazie sã vedem și un colonel director de Teatru!

Și de ce nu adicã? E o crimã? Poate cã veți zice cã Maican nu facea de director, cum Brezbanu nu facea de Episcop: dar ce e cu asta?

E așa de greu sã formezi o trupã? Nu! Dovada e cã domnul Maican a format-o.

Cronicarul din acea vreme nu a trãit sã vadã alte specimene de directori de teatre: fal și negustori de oale, oameni fãrã cãpãtãi și fel de fel de animale ale ghetto-urilor.

„M-me Darle, Prima-Dona la opera din Petersburg în Mannon a fost inundatã de flori!”

„D-ra Agatha Bãrsescu compatriota noastrã și-a dobândit o reputație strălucitã pe scena tuturor marilor teatre ale lumii. Chipul în care tot-dã-una a fost sãrbãtoritã i-a dat o puternicã dovadã despre rezemnatul sãu talent.

Cea mai celebrã dintre artiștele noastre compatriote, București nu s'au dat înapoi cã sã mângâiește cu repetate aplauze și cu frenetice onafuni auzecul talentului dramatic al Domnișoarei Agatha Bãrsescu.

„Copilãrii de felul „Ocolului în jurul lumii” și insaniãți de cafã-chantant ca 423 au încordat mințile și inima vizitatorilor Teatrului Național.”

„In baletul „O sãrbãtoare la Tarã”, executat pe scena Teatrului Național cu ocazia cããtor-oi tineri perechi regale, s'au dansat urmãtoarele numere: Romanul, solo d-rele Brambila și Stocchetti, Bãtuta, d-rele surorle Gussani, Maria Ferrero și An-nita Stocchetti, Brãul, d-rele Brambila și Stocchetti, Corabiscã (dans matelot român) d-rele Maria Ferrero și Paulina Gussani.”

„Intr'un balet, intr'adevãr, românesc.

„Teatrul Lyric, Compania de sub direcția d-lui G. Ștefãnescu. Se vor mai juca afarã de Gasparone și Voevodul Țigãnilor, Perichola și Nitouche. Cântãreți buni, actori comici slabi, afarã de Bosianu, Leontianu și Iulian fiul. Regizori caraghioși!”

„Teatrul de Varietãți Hugo și Teatrul Imperial dela Opller dau în fiecare zi reprezentații cu cântãrețe noi.

Tramways-urile înlesnesc vizitarea și întoarcerea pentru prețul de 30 bani.”

SCENA-ECRAN-FOYER

Cronica DRAMATICA

TEATRUL MUNCĂ ȘI LUMINĂ: SGĂTIA — COMEDIE IN 4 TABLOURI, DE COL. D. IONESCU-MOREL.

Intreaga literaturã a d-lui colonel Ionescu-Morel este caracterizatã de titlul pe care dãnsul a înțeles sã-l dea unui roman al sãu: „Mai sunt oameni buni!”

Acum, când pe romanțeri îi intereseazã cele mai ciudate și încurcate cazuri patologice, acum când autorii se străduiesc sã analizeze stãrile sufletesti ale oamenilor rãi, d. col. Ionescu-Morel, cu candoroarea care-i caracterizeazã pe oamenii intr'adevãr buni, declarã cã mai sunt pe lumea asta și oameni mai puțin rãi.

Bine înțeles, nu neagã domnul Morel existența pe lume a oamenilor rãi: „Mai sunt oameni buni”, mai sunt oameni buni printre atãția oameni rãi cari mișunã peste tot. Dar simpatia sale merg cu oamenii buni, pe cari înțelege dãnsul sã-i rãsplãteascã, la sfãrșitul lucrãrilor sale literare, în dauna oamenilor rãi.

Așa cã se explicã foarte ușor faptul cã în noua sa comedie domnul Ionescu-Morel s'a folosit de o idee din romanul „Mon oncle et mon cure” — spunem doar: „o idee”, de oarece piesa „Sgãtia” așa cum a realizat-o d. Morel depășește cu mult nivelul obișnuit al „dramatizãrilor”.

Autorul nu s'a lãsat influențat de „voga” din ultimul timp a localizãrilor și a modernizãrilor, și foarte bine a iãcut. Eroii lui Jean de la Brète și reacțiunile lor aparțin unei anumite epoci și unei anumite regiuni și nu vedem prin ce se arãta în putul folosi o transplantare în Romãnia și în alt secol.

Aceleași lucruri spuse de domnișoara în vaporose crinoline și de domni în jachetã, și-ar fi pierdut tot farmecul auzite fiind din gura unor tineri, îmbrãcați în hane quasi-malagababiste. Tot așa cum pianul, mijlocul de flirturi și motiv de gelozie, era neapãrat necesar în acorul piesei și nu putea fi înlocuit cu un gramofon sau cu un radio.

Romanul lui Jean de la Brète face parte din acea categorie de romane ale tineretii noastre, pe care din când în când le mai scoatem dintr'un raft uitat al bibliotecii, unde își au neapãrat loc și romanele contesei de Segur.

E acea poveste fermecãtoare, cu un drãcșor de fatã, cu o mãtușe rea, un unchiu bun și un preot cunsecrat și nu chiar atât de catolic cãt vrea sã parã.

E istorioara care întotdeauna se terminã cu cãsãtorii între veri și verișoare (le cousin Paul aimait tendrement sa petite cousine, Reine, etc., etc.) și cu moartea personajilor anti-patice (de astã datã mãtușã moare, bine înțeles: de inimã rea, la mijlocul piesei).

Iar domnul colonel Ionescu-Morel, fãrã sã respecte textul, fãrã sã meargã tot timpul pe acelaș drum pe care a mers Jean de la Brète, a știut, totuși, sã-i pãstreze acestei povești tot farmecul parimat care se potrivește atât de bine unui lucru „xioux temps”.

Dozând minunat efectele, dãnsul ne-a prezentat-o pe croina principalã în chip de „sgãtie”, de copil sãbãteac și rãsfãtat care isbutește sã se mãrite cu bãa. ul pe care-l iubește, pentru cã e „o fatã care știe ce vrea”. Dar micuța Reine știe cãruia fapt se datoreazã izbãnda ei. Ea exclamã la sfãrșit, atunci când timidul Paul s'a lãsat convins:

— „Ce bine e cã bãrbații nu sunt statarnici!” (aceastã replicã plinã de haz îi aparține domnului colonel Ionescu Morel, ea nefiind de întãlnit în romanul lui de la Brète).

Din fiecare amãnunț impus în jocul actorului, din decorurile mai bogate ca nici-o datã pe scena Teatrului Muncã și Luminã, se poate remarca prea bine grãja cu care domnul Victor Ion Popa a înțeles sã punã în scenã comedia „Sgãtia”.

Suntem convinși cã pe directorul de scenã l-a fermecat ca și pe noi, muzicalitatea și perfecțiunea limbajului romãnesc pe care a întrebunțat-o autorul.

D-na Margareta Lascu, în rolul principal, ne-a dovedit încă odatã cã este cea mai bunã interpretã actualã a rolurilor de fetiță rãsgãlatã și irezistibilã.

Avem însã impresia cã dãnsa aparține acelei categorii de actori cari nu pot interpreta decãt un anumit gen de roluri. Rãmãne ca timpul și mai ales rolurile pe cari le va interpreta în viitor sã ne dovedeascã dacã am avut sau nu dreptate.

Domni Cezar Rovințescu și Virgil Vasilescu, interpretând, primul rolul preotului, iar al doilea pe cel al unchiului, au speculat la ura de bombomie a personajilor, domnul Rovințescu isbutind sã ne impresioneze pr'n simplitate cu care a realizat efecte dramatice în actul final.

D-na Nelly Nicolau a fost excelentã în rolul unei „mãtușievse”.

Domnișoara Yarodara Nigrim încãputã pe mãna priceputã a d-lui Victor Ion Popa, și-a plimbat s'lueta pe scenã cu ceva mai multã desinvolturã și chiar cu puțnã demnitate.

D. George Voinescu a realizat un tip de îndrãgostit timid și

mãneacăș. Eleganța francezã care onora dintre interpreți le-a lipsit, am remarcat-o în jocul d-lui Voinescu.

D. Costin Iliescu, sobru într'un rol care se preta ușor la sarcie, a isbutit lucruri mult mai bune decãt dacã s'ar fi folosit de unele trucuri efime (strãmbãturi „gãngãvealã, etc.) pe cari — poate — rolul le cerea.

Apariții episodice au mai avut în această recreativã comedie, d-nii Mugur, Mihuțã, Geo Barton și George Iliescu.

TRAIAN LALESCU

CRONICĂ SINTETICĂ: FIII MARCHIZULUI

Încã o piesã italianã. Autor: Gherardo Gherardi. Personaj central: un marchiz, puțin escroc, puțin „om bun”. Subiectul. Expunerea unui nou sistem de a câștiga bani. O întorsãturã melodramaticã din actul al II-lea schimbã factura obișnuitã a pieselor moderne italiene.

Interpreți? Iancovescu=Iancovescu. Birlic=de astãdatã doar Grigore Vasiliu. Meritã felicitãri pentru această renunțare la Birlic. Din restul distribuției, pentru d. Taljanu o mențiune specialã. Vom reveni în numãrul viitor cu o cronicã mai amplã.

MUZEU Vedeta

Fãrã vedetã nu poate sã existe nici teatrul. Teatrul în înțelesul lui d'astãzi.

Nãși observãt cã fiecare teatru alegãrã dupã vedete.

Nu trebuie ar aduce vreun aport artistic. Vedeta nici nu trebuie sã aibã însușiri artistice.

Ea trebuie sã aducã bani.

Șie însuși și la casa teatrului Vedeta e frumoasã.

Nu es'etic frumoasã.

Frumoasã ca sã placã bãrbaților.

Vedeta se recruteazã din balete, dupã poftele directorului, sau dintre femeile cari n'au ce face dupã poftele unui oarecare bun platnic.

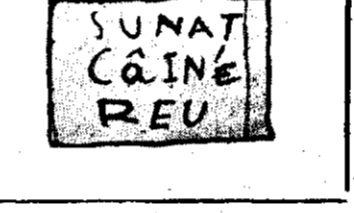
Acest bun platnic care se mai numește și „prieten” trebuie sã aibã grije înainte de fiecare premierã sã plã eascã notele la „Sãbego” iar în seara premierii sã trimitã pe scenã numeroase coșuri cu flori.

El primește (pentru cã dã) pe reprezentanții presei.

Vedetele i se scrie rol pe mãsura frumuseții. Pe care-l joacã prost.

N'are aface. Presa știe dinainte cã-l va juca bine.

Cãci fãrã vedete nu poate sã existe nici teatrul.

Cronica muzicalã

CONCERTUL ZINA SĂVESCU

Prin totul, concertul d-rei Zina Sãvescu s'a situat în afãrã de comun. Începând cu faptul cã a fost dat în miez de varã, când de mult sãlile de concerte nu mai rãsunã de nici o muzicã mai bunã decãt dacã s'ar fi folosit de unele trucuri efime (strãmbãturi „gãngãvealã, etc.) pe cari — poate — rolul le cerea.

Conf'nãnd cu programul neobișnuit de plin cu arii dificile, adevãrat cumul de acute și coloraturã, care mai cu seamã în concertul unei cântãrețe la început de car'erã și în circumstanțele mai curãnd nepretențioase ale unui concert estival, era iarãși în afara fãgașului tradițional.

Dar mal ales prin elementul voce adus concertului de artiștã și care, dacã n'a fost unit în permanență cu toatã știința cizelãrii pe care-o atã de rarã materie primã ar fi fãcut-o doritã, a putut pãrea însã cu atât mai ulmitor prin s'el'priele lui neinterrupte, pr'n naturalitatea cu care biruia greutãțile, prin mobilitatea și violența agilitãții și în acelaș timp printr'o comunã-cãritate particularã, printr'un accent propriu, printr'un intens temperament muzical stãrnit de la prima și pãnã la cea din urmã notã a concertului.

N'a fost prin nimic leticia bine învãțatã, debitarea laborioasã și „fãgãduitoare” a atãtor concerte d'n preamã de debit, pe care ne este dat sã le ascultãm, rãbdãtori, în fiecare an.

A fost cu totul altceva prin spontaneitate de avãnt, prin prezența de dar vocal, plin de vulgare aproape exuberantã a acelei chemãri cãtre muzicã, care nu poate înșela.

Ar fi firesc de aceea sã se gãseascã prezent-o d-ra Sãvescu, cãt de curãnd, mijloacele necesare unor perfecționãri în strãinãtate, punãndu-l-se la dispoziție o burșã, din acelea pe care fiecare talent cu peșeta autenticãrii ar trebui s'o obișnã automat, pentru înestruarea cãt mai strãlucitã a artei muzicale romãnești și pentru valorificarea totalã a reprezentanților ei. O afirmãm dându-ne perfect seama de rãspunderea ce ne luãm și dupã o experiență foarte îndelungatã, în care numai foarte rar, în totalitate ramurilor muzicale de care ne ocupãm, am putut depãși tonul unor moderate incurjãri sau a unor elogieri limitate, în acel strict numãrate cazuri care

5 actori-5 întrebãri

Continuãm seria de rãspunsuri ale actorilor. În întrebãri deosebite. În sãplãmãna aceasta, actorii întãlmiți de noi au fost Birlic, Nicolãide, Roland de Jassy și Beligan. Iar Iancovescu ne-a rãspuns, cu ajutorul unui telefon, prin g'asul altuia.

IANCOVESCU

Inegalabilul „Puiu” interpretãzã de astã datã, la „Comedia” rolul unui marchiz. Cum Iancovescu este cunoscut ca unul din cei mai elegãnți actori romãni, am gãsit cã ar fi interesant sã-i cerem câteva amãnunte în legãturã cu hãinele pe cari le va purta pe scenã marchizul interpretat de dãnsul. Ne-am prezentat, așa dar, la Teatrul Comedia, unde se repeta de zor piesa „Fiii Marchizului”. Iancovescu era tot mai pe scenã, așa cã nu-l puteãm deranja. „Întãmplarea” ne-a rãspuns, însã, fãrã știrea lui, la întrebarea pe care voiam sã i-o punem.

Telefonul a sunat, cãșerita a ridicat receptorul și, dupã ce a ascultat atențã glasul din pãlnie, s'a adresat unui om de serviciu:

— „Du-te la domnul Iancovescu și spune-i cã i-a telefonat croitorul Roșu cã dacã nu vine nici azi la probe, n'au sã poatã fi gata costumele pentru seara premierii.”

Nu mai aveam nevoie sã vorbesc cu interpretul marchizului. Eram lãmurit: Iancovescu era prea ocupat cu repetitiile pentru cã sã-l mai intereseze niște simple probe la croitor.

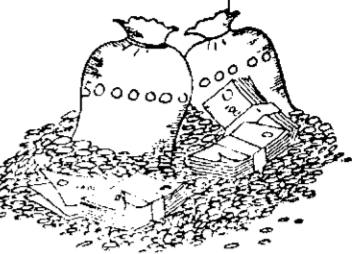
VASILIU BIRLIC

S'a vorbit atãt de mult despre norocul lui Birlic la cursele de cai, așa cã nu ne-am putut oprì sã-i punem o întrebare în legãturã cu faimoasele „pariuri austriace” câștigate de el.

Amabil, Birlic ne-a dat toate amãnuntele:

— „Pãnã acum am câștigat 5 pariuri austriace. Una în valoare de 622.000 lei, altul de 322.000 lei, precum și alte trei în valoare de 900.000, 859.000 și 80.000 lei. Pot sã mã laud cã

sumele astea le-am câștigat în ale actorilor. În întrebãri deosebite. În sãplãmãna aceasta, actorii întãlmiți de noi au fost Birlic, Nicolãide, Roland de Jassy și Beligan. Iar Iancovescu ne-a rãspuns, cu ajutorul unui telefon, prin g'asul altuia.

Am tras linia sub aceste sume și fãcãnd socoteala am constatat cã Birlic a câștigat la curse pãnã acum frumoasã sumã de 2.783.000 lei. Nu l-am întrebãt însã și cãt a pierdut la curse, fiindcã nu voiam sã-l îndispunem.

ROLAND DE JASSY

L-am întãlnit pe Roland de Jassy, viitor director al unui teatru de pãpuși și excelent creator de tipuri, în dreptul berãriei Royal, așteptãnd parcã ceva.

L-am întrebãt: „Pe cine aștepti, nene Jassy? Un prieten? Un om de afaceri?”

Roland de Jassy aștepta cu totul altceva:

— „Aștept „Pacea”. Fieciã doar când o veni ea, am sã pot porni din nou la drum, cutreerãnd fãrile strãine, așa cum am mai fãcut-o pe vremuri.

Am citit în ochii veșnic tãndrului Jassy melancolia acelor cãlãtorii fãcute în țãri fermecate în cari actorii au o soartã ceva mai bunã.

NICOLAIDE

Nicolaide e un om cu „idei”. Și de câte ori reușește sã le punã în practicã, realizeazã lucruri excelente. Când l-am întãlnit (se plimba pe Calea Victoriei, pe bicicletã) am ghicit dupã zãmbetul atãrnat de colțul buzelor, cã Nicolaide mai are o idee. Așa cã l-am întrebãt:

— „Ce proiecte teatrale mai ai?”

— De astã datã proiectele mele nu mai sunt teatrale. Intenționez sã scriu un ziar de ora 8 seara, în care sã fie publicate ultimele telegrame din țarã și strãinãtate. Literele au sã fie imprimãte pe hãrtie fosfor-scentatã, așa cã sã poatã fi citite și pe camuflaj.”

Iată o idee intr'adevãr luminoasã.

BELIGAN

Lui Radu Beligan — modest în viața de toate zilele ca și pe scenã, atunci când se sfiște sã mulțumeascã aplauzelor publicului — nu-i place sã vorbeascã despre el. În schimb, e oricãnd dispus sã rãspundã diverse „maxime și cugetaři” despre teatru.

Iată ultima cugetaure pe care ne-a „servit-o”:

— „Nivelul scõzut al spectacolelor teatrale se datoreazã în mare parte directorilor de teatru, cari nu citesc sau nu știu sã citeascã piese de teatru.”

Rãmãne sã afirmãm acum pãreãrea directorilor de teatru.

ROMEO ALEXANDRESCU

INDISCRET

Artiști și public

(Urmare d'n pag. I-a)

André Gide nu se gãdea decãt la funcția de paharnic al personajului pomenit: aceasta pentru a stãvili zãmbetul malițios al elitorului cu apeșu-uri indiscrete în biografã intimã a lui Gide).

Însã, continuã spirițul al Gide, „pour que cette soit d'art fût possible, il fallait tout d'abord que la societã n'auit plus faim... Panem et circences: du pain d'abord; les jeux ensuite.”

Funcția arustului nu e sã hrãneascã, ci sã înbete (griser). Ceace cere publicul este o exaltare, o betie. Indignarea lui Platon împotriva seduțiilor artei, — adicã împotriva betiei — devine astfel explicabilã, ca și faptul de a fi interzis, d'n prea multã dragoste de adevãr, accesul primejdioasei tagme a artiștilor în Republica idealã visatã de el.

Desãșurarea calitãților de seduție ale artei n'ar fi o primejdie în sine. Primejdia pe care-o reprezintã publicul pentru artist este — cerem iertare dacã revenim la o metaforã ce poate enerva, dar e singura exactã — este aceeași primejdie pe care o prezentã femininã o poate constitui pentru spiritul viril. Nu faptul de a se abandona nevoii de a seduce este primejdios, ci calitatea celui cãruia i se adreseazã asaltul. Eroarea artistului nu e de a fi cãutat sã flateze publicul, sã-i abtãnã bunãvoința, sã se poatã lãuda cu succesul obținut. Eroarea este de a încercã totuși sã flatezi un public care nu o meritã, convins fiind cã n'o meritã.

Succesul dã acutumanțã, ca și alcoolul. Și, se știe, consumãtorii de leori fine beau snaps pãnã la urmã, în lipsa specialitãților de brandy. Efectul fiziologic e acelaș. Diferã numai calitatea euforiei spirituale. Efectul fiziologic al succesului e acelaș, oricare ar fi publicul care ț-i oferã. Rãdicarea tonusului vital, pulsațiile accelerate, metabolismul sporit — o cenestezie favorabilã într'un cuvãnt — se poate produce și pîntr'o satisfacție de amor propriu, ca și pîntr'un stupefiant. Problema este dacã într'un caz sau în celãlat, conștiința autocriticã, „eul-spectator” din fiecare, se considerã împãcat. Prețul succesului de public îl constituie și ma art'istului pentru publicul care-l aclamã. Un public disprețuit nu este un public care sã-ți poatã mãguli amorul propriu. Iar categoria artiștilor care „d'sprețuesc” publicul dela care așteaptã totuși aplauze, se demascã a fi produsul sau al imposturii sau al inconșvenței celei mai vulgare oportuniste.

Artiști și public

(Urmare d'n pag. I-a)

Cel mai ghinionist autor dramatic din Romãnia este d. col. Ionescu Morel. Anul trecut, la premiera piesei sale, „Mãtușica”, i s'a îmbolnãvit interpretul principal, așa cã a fost siliț sã aparã pe scenã alt actor care a cãțt textul. Anul acesta, în ziua când trebuia sã i se joace la Teatrul „Muncã și Luminã” piesa „Sgãtia”, un interpret al piesei, d. Rocoș s'a îmbolnãvit subit. Domnul Rocoș, deținãnd un rol neînsemnat a putut fi înlocuit la spectacol — și fãrã text cãtit — de d. Mugue.

Ceeace n'a împiedicat ca premiera comediei „Sgãtia” sã constituie un frumos și meritãt succes.

Pe scena Teatrului Nostru, d. George Șoimu va prezenta piesa în 6 tablouri și douã personaje. Carol al II-lea și Ana de Austria. Partenera lui Ion Aurel Manolescu — un as al pieselor „în douã personaje” — nu va fi, așa cum s'a anunșat la început, Elvira Godeanu. Se vorbește cã de astãdatã „Nelu” va juca alãturi de Marietta Deculescu Timpuș și se arate dacã această versiune este întemeiatã.

Un lucru, însã, e cert: grație d-lui George Șoimu, proiectul prezentãrii acestei — se pare — excelente piese, va deveni realitate.

Din pricina abundenței de material din rubrica: „Acum 50 de ani”, ne vedem siliți sã publicãm nota de mai jos apãrutã în revista „Generația nouã” din Martie 1893, în coloana actualitãților:

Dacã ne-am îndrepta atenția ca sã vedem ce a fãcut Teatrul Național din capitale țãrei dela Octombrie și pãnã azi, observãm cã premierile au fost din cele mai prost alese, fãrã nici un gust.

Aceastã decadență atrage dupã sine corupțiunea gustului prin veșnica servire a celorãș bucãii. Pe urmã artiștii cu vazã sunt lãșați în întunec pierzãndu-și astfel talentul de care dispun, pentru cã depindã cutãruia puterice li place cutare personaj și cãtã sã se servescã reciproc cãt pot mai bine.

Sã nãdãjduim însã cã pe viitor, nu vom avea sã mai înregistram asemenea lucruri și cã se va face un pas pe calea pe care ar trebui în chip logic sã mergem.

(Ion Sãteanu — Generația Nouã — Martie 1893).

ASTAZI

In revistele de specialitate „Arta nouã” și „Corina” a apãrut sãptãmãna aceasta o informație senzaționalã: Mihai Popescu, Radu Beligan și Marcel Angelescu intenționeazã sã deschidã un teatru al lor.

Aceeași informație a epãrut și în această paginã a „Universului Literar” — însã acum aproape douã luni de zile, fãrã titlu pe 3 coloane și fãrã a avea pretenția de ultimã și senzaționalã nouãtate.

La Teatrul de pãpuși pe care intenționeazã sã-l deschidã Roland de Jassy, se va prezenta în prim spectacol, o fantezie: „Noi suntem vedetile”, scrisã de un tãndr autor dramatic și interpretatã de pãpuși purtãnd măștile actorilor noștri cunoscuți (Birlic, Tãmase, Iancovescu, etc.).

Cu acești actori-pãpuși va sta de vorbã, în carne și oase, Roland de Jassy, care se poate mãndri cã a adunat pe un singur afiș numele celor mai cunoscute vedete bucureștene. Se va prezenta apoi „Sãmba, copil hindus”, o versiune exoticã a cunoscutei povești „Scufița roșie”.

O cugetaure a lui N. Gãrdescu: „Bãrbații-actori au o întãl în viața: la bãtrãnețe vor fi toți maeștri!”

Întoarcerea lui Timicã la teatru serios — pe cãt de serios poate fi teatrul pe care-l prezintã d. Scã Alexandrescu în pasaj — o însemnãm aici cu toatã bucuria. Dupã ce asistaserãm la „creația” lui — mult trãmbitatã prin gaze, din opera „Gheșã”, ne întrebam cu groazã, ce va ajunge acest incontestabil mare talent, încãput pe mãna unor oameni cari nu urmãreau decãt câștigul material, distrugãnd chiar calitãțile naturale ale acorului pe care-l speculau. Deo Domnul ca Scã Alexandrescu sã nã-l readucã în fața rampei pe acel de neuitat Timicã din trecut.

Din nou, un sãt pentru Valerica Cevie, Ileana Doru, Ileana Brãtulanu, Mary Teodorescu, și alte vedete din aceeaș categorie: „Renunțãri, fetelor, la teatru! N'aveți nimic comun cu el. Iar toatele pe cari vreți neapãrat sã vi le faceți, mușum și-vã s

NOTE ITALIENE

TOT DESPRE „ERMETISM” ȘI DESPRE POEZII „ERMETICI”

Enumăram în cursul Notelor trecute printre poezii „ermetice” și pe Eugenio Montale. Coborât din asprul peisaj al Provinciei sale natale, Liguria, poetul va păstra, ca o tainică afinitate a sufletului său cu pietroasele drumuri străbătute în copilărie, în versuri ca și în viață, o nobilă rezervă, o necăutată forță, un orgoliu al singurătății.

Ossi di Sepia și Le occasioni (acest ultim volum apărut în 1940, ed. Einaudi, Torino) sunt cărțile în care, sgârțit, și-a cules Montale versurile.

Încă de la început, poetul a luat o foarte hotărâtă poziție: era contra academismului, contra marilor „poeti laureați” și ținea să se știe că n'are nimic comun nici cu estetica „del fonciullino”.

Nu-l atrăgea veșnică stare de ins care se miră, mentalitatea aceea pur copilărească.

Ochii lui Montale vedeau mai mult, simțurile îi spuneau că viața nu-i decât un chin, inteligența îi dădea certitudinea unei imposibile evadări din realitate: atunci de ce să se mai mire? Prin negarea vieții, Montale n'a devenit un pesimist, un inacomodabil, un suferinist. Accepându-și destinul, hotărât să înfrunte viața oricum ar fi ea, își făcu din negarea vieții o adevărată forță.

Inconjurat de singurătate, Montale putea să privească în el însuși: dar nu compătimitor, cu dragoste, ci cu luciditate rece, inumană aproape.

Din lumea din afară, poetul nu privește decât formele, imaginile, care vor căpăta pentru el valoarea halucinantă a lucrurilor văzute în zărea „apei morților”.

Sensul de eliberare în poezia lui Montale nu se ridică din speranța unei lumi mai bune — poetul știe că aceasta nu-i decât o himeră — ci din nemăsurata putere pe care-o are universul de a crea moduri de existență înfinit de diverse.

Și lucrurile cele mai banale din viață îi aduc — printr-un curios mecanism — nostalgia unui sentiment pe care, poate, nu l-a trăit niciodată.

Po.ene che risalgono e mi portano qualche cosa di te. Un trapano. (incide il cuore della roccia — schiantato più forte un rombo. Branco nel fumo)

ma rivedo: ritornano i tuoi rari gesti e i viso che aggiorna al [davanzale. (Punta del Mesco din Le Occasioni)

(Izvoarele care șoptesc îmi [amintesc ceva din tine. Un fierăstrău [pătrunde în inima stâncii — se sparge [împrejur mai puternic, un tunet. Umbra [prim ceată dibuind [Dar văd: se întorc rarele tale [alșcări și-obrazul pe care zorii [îl găsește tot la fel...)

Cineva a spus — nu fără oarecare dreptate — că tehnica poetică a lui Montale se asemănă câte odată cu felul de a picta al unui Chagall sau Seurat. De aici, nota de ermetism din poezia lui. De parte de a face speculații sau considerații morale, cum s'ar cere poate de la un poet intelectualist, Montale caută poezia în aparențele exterioare, în obiectele acelea care trăiesc în memorie în haina fluidă a fantasmelor, a lucrurilor văzute în vis, nimbate de imprecizie, pe care le raportează la obiectele concrete. Apoi, trecerea de la descriere la reflecție e un procedeu des întâlnit în poezia lui Montale:

Meriggiare pallido e assorto presso un rovente muro d'orto, ascoltare tra i pruni e gli sterpi schiocchi di merli, frusci di serpi.

E andando nel sole che abbaglia sentire con triste meraviglia com'è tutta la vita e il suo [bravaglio in questa sequitare una maraglia che ha in cima cocci aguzzi di [botiglia

(Să lenești palid și îngândurat lângă un zid înfăcțat de apus, să ascuți printre vlăstări de [îmbrăcăni sborul înierlelor, șerpului. [șerpilor.

Și mergând prin soarele care [te orbește să simți cu tristă mirare că'n toată această trecere, viața și grija ei, nu-i decât un zid cu vârful înflorit de miș de acei)

Procedeu pe care Montale îl duce la limită, micșorând până la a reduce la un semn, la un simbol, elementul descriptiv, mărindu-l pe cel reflexiv, până la a face poezie exclusiv din datele

lui. Suprimând primul termen al unei impropriu numită comparații, iată ermetismul lui Montale, iată obscuritatea sa, care, „nu e niciodată, sau aproape niciodată exagerată, ci e mai curând condiția acelei concentrări expresive, a acelei „concrețiuni” care face din poema lui ceva asemănător unui obiect sensibil, în care cititorul trebuie să pătrundă treptat pentru a descoperi de fiecare dată câte puțin din bogatele semnificații” cum spune Sergio Solmi.

Il amintim, dintre cei mai tineri poeți „ermetici”, pe Mario Luzi, din al cărui ultim volum de versuri (Accento notturno) dăm două dintre cele mai semnificative strofe:

Le tue chiome nel vento, il gelo [insonne degli occhi! Il tempo dorato degli [astri desiste, là contesta con i ciocchi la luce sfronda in rovi alti, [salmastri.

Il sorriso s'addensa nelle rughe e le tue mani cercano la notte lungo lereti cristalli, un gregge [sfrima d'incenso in nostalgia d'alpi e di grotte.

(Plețele tale în vânt, înghețul [fără somn al ochilor! Aurul luminii de astre coabază colo, pe trunchiuri se [pierde lumina despletită pe tufele [înalte, salmastre

Surâsul se cuibărește între riduri și mâinile tale caută noaptea dincolo de gearurile luci, o [turmă se risipește ca tămăia în nostalgia munților [și-a grotelor).

CONȘTANȚA TUDOR

În lumea din afară, poetul nu privește decât formele, imaginile, care vor căpăta pentru el valoarea halucinantă a lucrurilor văzute în zărea „apei morților”.

Sensul de eliberare în poezia lui Montale nu se ridică din speranța unei lumi mai bune — poetul știe că aceasta nu-i decât o himeră — ci din nemăsurata putere pe care-o are universul de a crea moduri de existență înfinit de diverse.

Și lucrurile cele mai banale din viață îi aduc — printr-un curios mecanism — nostalgia unui sentiment pe care, poate, nu l-a trăit niciodată.

Po.ene che risalgono e mi portano qualche cosa di te. Un trapano. (incide il cuore della roccia — schiantato più forte un rombo. Branco nel fumo)

ma rivedo: ritornano i tuoi rari gesti e i viso che aggiorna al [davanzale. (Punta del Mesco din Le Occasioni)

(Izvoarele care șoptesc îmi [amintesc ceva din tine. Un fierăstrău [pătrunde în inima stâncii — se sparge [împrejur mai puternic, un tunet. Umbra [prim ceată dibuind [Dar văd: se întorc rarele tale [alșcări și-obrazul pe care zorii [îl găsește tot la fel...)

Cineva a spus — nu fără oarecare dreptate — că tehnica poetică a lui Montale se asemănă câte odată cu felul de a picta al unui Chagall sau Seurat. De aici, nota de ermetism din poezia lui. De parte de a face speculații sau considerații morale, cum s'ar cere poate de la un poet intelectualist, Montale caută poezia în aparențele exterioare, în obiectele acelea care trăiesc în memorie în haina fluidă a fantasmelor, a lucrurilor văzute în vis, nimbate de imprecizie, pe care le raportează la obiectele concrete. Apoi, trecerea de la descriere la reflecție e un procedeu des întâlnit în poezia lui Montale:

Meriggiare pallido e assorto presso un rovente muro d'orto, ascoltare tra i pruni e gli sterpi schiocchi di merli, frusci di serpi.

E andando nel sole che abbaglia sentire con triste meraviglia com'è tutta la vita e il suo [bravaglio in questa sequitare una maraglia che ha in cima cocci aguzzi di [botiglia

(Să lenești palid și îngândurat lângă un zid înfăcțat de apus, să ascuți printre vlăstări de [îmbrăcăni sborul înierlelor, șerpului. [șerpilor.

Și mergând prin soarele care [te orbește să simți cu tristă mirare că'n toată această trecere, viața și grija ei, nu-i decât un zid cu vârful înflorit de miș de acei)

Procedeu pe care Montale îl duce la limită, micșorând până la a reduce la un semn, la un simbol, elementul descriptiv, mărindu-l pe cel reflexiv, până la a face poezie exclusiv din datele

Singurătate

Domnița care s'a plimbat pe-aci, Pe zidurile negre, crenelate, Și-a prăfuit pantofii albi și mici Pe lespezi aspre de singurătate.

Era pe-atunci o lună de sofran, Care-o privia prin ramuri de agată, Ea îi zâmbia ca'n vis și niciodată N'a fost mai galben părul ei bălan.

Străjerii se strigau însingurați... Și câinii nopții, cum lătrau depărte, Părea că hătătesc, prin văi de moarte, Intunecații urși de prin Carpați.

Infiorată, se lipia de zid... Și mucegații aromia sub stele Când gândurile ei, baltaguri grele, Tăiau, din noapte, chip de sfânt livid.

Era în pieptu-i sete și arșiță, Ci n'a văzut-o nimeni lăcrămând — Dar azi, când trec pe-aci cu ea în gând, Mă chiamă 'necet un plânsset de Domnița.

VICTOR GEORGE DUMITRESCU

Intreaga ei ființă...

(După BAUDELAIRE)

Întâind, în zorii zilei, Saton, ca să mă vadă, La mine în odața cu sturul străvezit, Și încercând să facă ființa mea, să cadă În greu păcat, îmi zise: „Ce mult aș vrea să știu:

Din tot ce vezi într'înșca, frumos, cuceritor, Din tot ce'n minunata-i făptură te-ai vădit, Din oeseca și-arată un trup încântător, Ce lucru și se pare mai vrednic de iubit?”

Iar duhul meu pe care în orice clipă-l cere Intunecatul demon în ghicira lui, i-a zis: „Intreaga ei ființă, mi-ai fost o măgătare, Căci totul mă încântă ca vraja unui vis.

Eu o iubesc dar mintea-mi nu poate să înțeleagă Ce fumează fără seamăn, mereu, mă stăpânește. Ca noaptea ce alină durerile, mi-e dragă, Mai mult ca aurora măimbată, mă orbește.

Această frumusețe, această armonie A trupului pe care atât l-am adorat, E prea desăvârșită, ca gândul să mai știe Ce rază, ce îndemnul, spre dănsa m'au purtat.

Căci săvârșind în viața-o o tainică schimbare, O caut și o aliu, pe-ai visurilor drum. E glasul ei un cântec, e șopta-i al mării; Ființa sa, în mine, o simt ca un parfum.”

DIMITRIE ALBOTA

Romeo și Julietta

(Urmare din pag. I-a)

vremii. De pe o traducere spaniolă ceva mai târzie, dacă nu chiar de pe textul italian, va fi luat Lope de Vega subiectul dramei sale intitulată *Castelvines y Monteses*. Aceasta nu e altceva decât repovestirea dramatică a tragediei lui Shakespeare, deși lipsită de cele mai multe dintre meritele ei literare.

În Anglia mai cu seamă, povestea lui Romeo a fost curând soasă în evidență, din culegerea lui Bandello. Încă din 1562, scriitorul Arthur Brooke alcătuisse o tragedie cu subiectul *Romeus and Juliet*, de care e sigur astăzi că s'a folosit și Shakespeare, cum s'a folosit și de traducerea în proză de pe nuvela lui Bandello, publicată de William Painter.

Însăși, tragedia lui Shakespeare are însăși, datând din prima parte a activității literare a poetului, și însemnând apogeul acestei teme literare, e prea cunoscută, pentru a mai fi util să se îndăteze aici desăvârșirea ei dramatică, sau tipurile personajilor moștenite sau create de dramaturgul englez. Mai interesant ar fi poate să se examineze caracterul general al legendei, așa cum rezultă din izvoarele amintite, și să încercăm a descrie, așa cum pe vremuri ne sfătuia Taine, secretul literar al reușitului lui Shakespeare, pe care îl cunoaștem atât de bine și-l analizăm atât de puțin.

O evidentă legătură de structură există între toate legendele mari de iubire. Hero și Leandro, Piram și Tisbe, Tristan și Isolda, sunt tot atâtea prefigurații ale unicei teme literare care poate fi calificată de fundamentată, pentru că întrunește ambele elemente neapărat trebuitoare poeziei adevărate, iubirea și moartea.

Iubirea, înțeleasă ca o izbucnire a elanului vital, ca o forță primară a energiei creatoare, se ciocnește cu moartea în fiecare din aceste legende și această brutală înăbușire a strigătului liric către viață, e tocmai elementul care provoacă interesul artistic și dușos. Dispariția altor personaje nu interesează mai puțin. Moartea lui Tybald sau a lui Paris ne lasă reci; cea a lui Mercutio ne afectează numai întrucât e vorba de prietenul lui Romeo. Dar amuzarea aventurii lirice care îndreptă spre cei doi îndrăgostiți unu spre altul, înfrângerea pe care moartea o însemnează nu atât în viață, cât în iubirea lor, elementul tragic

care formează însuși miezul legendei.

Ceeace interesează deci în povestea lui Romeo și a Juliettei ca și în celelalte legende amintite, nu e elementul pitoresc: nu e nici dușmănia sângeroasă dintre familiile lor, nici tragedia subterfugiu al înșopârț de via, nici scena funebnă a cavoului, de altfel atât de strâns imitată de un dramaturg modern ca Sem Benelli, în tragedia lui *Cel trei regi*. Tragicul aventurii celor doi îndrăgostiți rezultă în mod exclusiv din ceeace un alt modern a numit jocul dragostei și al morții.

Alternanța necontentită a celor două principii poetice fundamentale, a vieții cu moartea, a nădejdi pline de avânt înecate peste o clipă în disolvarea care amenință de aproape, n'a fost desigur simțită pe deplin de năvăliții italieni. Prezența ei e însă prea evidentă în tragedia lui Shakespeare, pentru a mai putea jorede într'o întămplare. Dimpotrivă, scopul precis al poetului a fost de a arăta intunecatul amestec de fiecare clipă, în aceste două destine legendare, al elanului cu înfrângerea, al fericiții cu suferința.

De două ori, dar nu de trei, fiecare din aceste teme potrivnice se întorc victorioasă, pentru a fi de tot atâtea ori izgonită de tema contrarie, și alternanța aceasta face din suferințele celor două personaje o orchestră capabilă să cuprindă toată gama suferințelor și bucuriilor omenestii.

Abia îndrăsnind să cugete și fericiirea pe care i-o făgăduiește tainica lor împreunare religioasă, în celula singuratică a părintelui Laurețiu, Julietta află că Romeo a fost silit să ucidă pe Tybald, și să pună astfel capăt visului atât de apropiat de ferice. Singura noapte care le-a fost îngăduită iubirii, aduce odată cu cântecul ciocăriei, sfârșetului sfârșit al despărțirii; pentru totdeauna. Iar a treia și cea din urmă nădejde de mai bine, aceea pentru care Julietta își adună toate puterile pentru a înfrunța spaima lugubrii sale coborâri în mormânt, aduce sfârșitul fatal al celor doi îndrăgostiți. Aceste repetate întoarceri ale norocului, săbătându-se și revenind din nou ca niște valuri neîntrerupte, dau parcă ceva din frământul și din ritmul universului unor bucurii și suferințe

care sunt atât de aproape de noi și pe care le suportăm fără împotrivire, victime protejate doar de propriile noastre slăbiciuni.

Shakespeare a înțeles marile adevăruri omenestii cuprinse în personajele sale. Lupta lor fără folos împotriva unui destin prea puternic, i-a dat mijlocul să-i transfigureze prin nefericire, și să facă din ele personajele celei mai curate și mai înălțătoare iubiri.

Dacă ar fi să credem pe Schlegel, Romeo și Julietta sunt de parte de a fi două modele de moralitate. Adevărul e însă că nimic nu ne interesează din ceeace ar putea să fie echivoc, sau cel puțin nepotrivit, în existența pămăntească a acestei copii de patruzecizeci ani. Conflictul nu e dramatic, ci liric, iar oamenii nu ne rețin prin purtările lor omenestii, ci prin valoarea lor universală de simboluri.

De altfel, însuși poetul englez a întrebunțat pretutindeni în această tragedie, mai curând decât tonul tragic, modul liric al poeziei elisabethane și al propriilor sale sonete Gervinus a analizat de mult expresia lirică a momentelor dramatice culminante din *Romeo și Julietta*, și evidentă lor înmădire cu anumite inspirații ale poeziei contemporane. Amintirea lui Petrarca, și mai cu seamă a imitatorilor săi, și prețiozitatea care abia de nu devine eufism, sunt prezente în scenele caracteristice, ca aceea a sărutării în noaptea balului, a întâlnirii din grădina sau a despărțirii de dimineață. Toate acestea nu dovedesc decât că Shakespeare el însuși a înțeles că accentul trebuia pus în primul rând pe partea lirică a subiectului său, pe acea inspirație elegantă și manierată după spiritul vremii, din care se desprinde însă ușor și patetic, destul de tern omenesc al celor două personaje.

Astfel, și Julietta și Romeo trăiesc doar prin iubirea și prin moartea lor. Alfred de Musset, cel mai îndurerat și mai greu încercat dintre poeți, scria odată că Francesca de Rimini nu trăiește decât prin sărutarea ei vinovată, a cărei amintire s'a transformat pentru noi în însăși viața ei pentru eternitate. Tot astfel, cei doi îndrăgostiți din Verona n'au altă existență decât pe aceea a iubirii lor. Icoana lor rămâne pentru totdeauna legată de amintirea acelei nopți de iubire, din care nu se știe de-i va trezi privitytoarea, îmbăindu-i cu niște făgăduieli de ferice, sau ciocăria care aduce amara trezire a despărțirilor noastre de fiecare zi.

AL. CIORĂNESCU

ZILELE TRECUTE

am avut o discuție cu unul dintre camarazi. Acesta, citind un anumit text, fusese de părere că e stupidă maxima care pretinde că este necesar să sameni și nu e necesar să culgi. Sau așa ceva, căci nu-mi mai aduc precis aminte. De fapt cuvintele pot fi și pur joc de cuvinte, totul e în funcție de urechea care aude într'adevăr sau se mângâie numai cu mai mult sau mai puțin melodiousose iluzii auditive. Autorul maximei de mai sus a spus ceva sau n'a spus nimic. Ce și cum înțelegi este treaba d-tale, domnule lector. Întâind-mă însă, nu mult după aceea, cu anonimul autor și rugându-l să-mi lămurească sensul grațulei sale afirmații scrie, „mi-a răspuns nu fără ironie: „Când se uită un pitecanțon într'o oglindă, nu e vina oglinzii

SEPP HILZ Fată de pescar

că-i arată un maimuțoi”. Am înghițit oarecum în sec și, ca să viu și eu cu un argument, i-am replicat prompt: „Pe cât mi-aduc aminte Lichtenberg redactase altfel, mai puțin caustic, dar mult mai drastic, acest adevăr. Descoperi, deci, pentru a doua oară America”.

— „Ei și!” — mi-a răspuns. Principalul e că eu o descompăr pentru mine și nu altul.

— „La revedere”. Mi-a întors spatele și dus a fost.

Leția mi-a plăcut, dacă se poate mărturisii, cu destulă sinceritate, că există lucruri sau situații penibile, cari îți plac.

Ca de o piatră albă m'am răzimat de umbra sufletului și, vorba citată, „acolo șezum și plânsem”. Iată mi-am zis, s'a găsit cineva care să-ți întoarcă pe dos cea ma, bună dintre părerile tale despre tine însuși. Fii măcar vrednic să începi revizuirea. Dar un demon al renitenței, opac și mândru, păzea cu strânică țârie porțile de aramă către aceste revizurii. L-am conjurat cu fel de fel de jurămînți și formule magice. În cele din urmă l-am lovit cu o maximă: „Știu prea bine, noi nu suntem niciodată așa de proști ca să dăm altora voie să ne numească astfel și numai rare ori așa de deșteptji ca să admitem că suntem proști într'adevăr”. Cele ce au urmat le-aș asemăna cu... o miraculoasă cădere a vrăjilor.

M'am regăsit iară stăpân pe toate mijloacele mele de mișcare pe cont propriu și în propriul meu domeniu spiritual. Mi-am luat patul și am umblat. Iar acumă pot să dau și răspunsul cel mai bun camarazului pomenit la începutul acestei însemnări:

Da, „e necesar să sameni și nu e necesar să culgi!” Și știți de ce? Fiindcă respectivul e așa de autosuficient în logorhetica lui agitație, încât a crezut că toate lucrurile altora îl privesc numai pe dânsul. Ori, persoanele sunt mai multe în gramatica limbii noastre. Nu numai eu, nu numai tu, nu numai el, ci și noi, și voi și ei. (Exceptăm genul feminin).

DAR, FIINDCĂ

fusese vorba despre o încumetare căreia un blazat ca Schopenhauer îi spune Selbstdenken, adică, pe românește, cugetare pe cont propriu, ne-am gândit să traducem câteva paragrafe din acel capitol al 22-lea al zbornicului său numit *Parerga und Paralipomena*, — deși, după modesta noastră socotință, ciudatul titlu trebuia să fie curat nemțesc sau curat grecesc, mai ales că nu era tocmai prea multă risipă de literă să pui un kai în locul lui und. (Obrăznicia ne-am permis-o numai pentru a le arăta, celor ce au nevoie de altfel de condiționări, că, în chestiunea Selbstdenken, nu pornim dela vreo autoritate precum mai știm, domnule preopinat, să pronunțăm, după împrejurări, dictonul ab ovo și „a bovo”, iar aceasta nu numai transitiv.

SI ACUMA TRADUCERILE:

„În fond numai propriile tale cugete de bază sunt adevărate și vii; căci numai pe ele le înțelegi într'adevăr și în întregime. Cugetările streine, citite, sunt rămășițe ale unui ospăț strein, hainele lepădate ale unui oaspete strein”. (§ 259).

„Lectura e numai un surrogat al propriei tale gândiri. Citind, îți lași cugetele să fie duse de mâna altuia. De altfel multele cărți sunt folositoare numai pentru a-ți arăta câte căi rătăcitoare există și cât de rău te-ai putea angaja într'o direcție greșită, dacă te-ai lăsa călăuzit de ele. Aceia însă pe care-i conduce genul, ceeace vrea să zică acela care cugetă pe cont propriu și cugetă de bună voie și just, — acel om are busolă pentru găsirea drumului bun. De citit e bine să citești numai atunci când se oprește izvorul propriilor tale cugete; ceeace va fi, destul de des, și cazul celui mai ales cap. Dar a-ți speria originar de viguroasele tale gânduri, spre a lua o carte în mână, este păcat împotriva duhului sfânt. Te asemeni în acest caz, cu acela care fuge din natura liberă spre a vedea un herbariu sau spre a contempla într'o halogravură finiturile frumoase...” (§ 260).

„Adevărul numai învăță, e lipsit de noi asemeni unei proteze, asemeni unui dinte fals sau asemeni unui nas de ceară sau, cel mult, asemeni unui nas rhinoplastic din carne streină; însă adevărul agonizat prin proprie cugetare se asemănă mădularilor noastre firești: numai el ne aparține într'adevăr. Întru acestea zace deosebirea dintre gânditor și învățatul pur și simplu...” (§ 260).

„Caracteristica spiritelor de prim rang este proștețimea imediată (Unmittelbarkeit) a tuturor judecăților lor. Totul ce manifestă ele, este rezultatul cugetării lor proprii și ea atare se mărturiseste, pretutindeni, prin ton. Ele, asemenea volvozilor, nu au în cuprinsul fărăi spiritelor, nevoe de vreun intermediar; toți ceilalți sunt mijloceți, ceeace se poate constata acum în stîlul lor care nu prezintă o pregnanță proprie. Fiecare adevărat cugetător pe cont propriu este asemenea unui monarh: fără de intermediar (unmittelbar) și nu recunoaște pe nimeni peste el...” (§ 265).

NOTE GERMANE

SI ACUMA TRADUCERILE:

„În fond numai propriile tale cugete de bază sunt adevărate și vii; căci numai pe ele le înțelegi într'adevăr și în întregime. Cugetările streine, citite, sunt rămășițe ale unui ospăț strein, hainele lepădate ale unui oaspete strein”. (§ 259).

„Lectura e numai un surrogat al propriei tale gândiri. Citind, îți lași cugetele să fie duse de mâna altuia. De altfel multele cărți sunt folositoare numai pentru a-ți arăta câte căi rătăcitoare există și cât de rău te-ai putea angaja într'o direcție greșită, dacă te-ai lăsa călăuzit de ele. Aceia însă pe care-i conduce genul, ceeace vrea să zică acela care cugetă pe cont propriu și cugetă de bună voie și just, — acel om are busolă pentru găsirea drumului bun. De citit e bine să citești numai atunci când se oprește izvorul propriilor tale cugete; ceeace va fi, destul de des, și cazul celui mai ales cap. Dar a-ți speria originar de viguroasele tale gânduri, spre a lua o carte în mână, este păcat împotriva duhului sfânt. Te asemeni în acest caz, cu acela care fuge din natura liberă spre a vedea un herbariu sau spre a contempla într'o halogravură finiturile frumoase...” (§ 260).

„Adevărul numai învăță, e lipsit de noi asemeni unei proteze, asemeni unui dinte fals sau asemeni unui nas de ceară sau, cel mult, asemeni unui nas rhinoplastic din carne streină; însă adevărul agonizat prin proprie cugetare se asemănă mădularilor noastre firești: numai el ne aparține într'adevăr. Întru acestea zace deosebirea dintre gânditor și învățatul pur și simplu...” (§ 260).

„Caracteristica spiritelor de prim rang este proștețimea imediată (Unmittelbarkeit) a tuturor judecăților lor. Totul ce manifestă ele, este rezultatul cugetării lor proprii și ea atare se mărturiseste, pretutindeni, prin ton. Ele, asemenea volvozilor, nu au în cuprinsul fărăi spiritelor, nevoe de vreun intermediar; toți ceilalți sunt mijloceți, ceeace se poate constata acum în stîlul lor care nu prezintă o pregnanță proprie. Fiecare adevărat cugetător pe cont propriu este asemenea unui monarh: fără de intermediar (unmittelbar) și nu recunoaște pe nimeni peste el...” (§ 265).

„Caracteristica spiritelor de prim rang este proștețimea imediată (Unmittelbarkeit) a tuturor judecăților lor. Totul ce manifestă ele, este rezultatul cugetării lor proprii și ea atare se mărturiseste, pretutindeni, prin ton. Ele, asemenea volvozilor, nu au în cuprinsul fărăi spiritelor, nevoe de vreun intermediar; toți ceilalți sunt mijloceți, ceeace se poate constata acum în stîlul lor care nu prezintă o pregnanță proprie. Fiecare adevărat cugetător pe cont propriu este asemenea unui monarh: fără de intermediar (unmittelbar) și nu recunoaște pe nimeni peste el...” (§ 265).

„Caracteristica spiritelor de prim rang este proștețimea imediată (Unmittelbarkeit) a tuturor judecăților lor. Totul ce manifestă ele, este rezultatul cugetării lor proprii și ea atare se mărturiseste, pretutindeni, prin ton. Ele, asemenea volvozilor, nu au în cuprinsul fărăi spiritelor, nevoe de vreun intermediar; toți ceilalți sunt mijloceți, ceeace se poate constata acum în stîlul lor care nu prezintă o pregnanță proprie. Fiecare adevărat cugetător pe cont propriu este asemenea unui monarh: fără de intermediar (unmittelbar) și nu recunoaște pe nimeni peste el...” (§ 265).

„Caracteristica spiritelor de prim rang este proștețimea imediată (Unmittelbarkeit) a tuturor judecăților lor. Totul ce manifestă ele, este rezultatul cugetării lor proprii și ea atare se mărturiseste, pretutindeni, prin ton. Ele, asemenea volvozilor, nu au în cuprinsul fărăi spiritelor, nevoe de vreun intermediar; toți ceilalți sunt mijloceți, ceeace se poate constata acum în stîlul lor care nu prezintă o pregnanță proprie. Fiecare adevărat cugetător pe cont propriu este asemenea unui monarh: fără de intermediar (unmittelbar) și nu recunoaște pe nimeni peste el...” (§ 265).

„Caracteristica spiritelor de prim rang este proștețimea imediată (Unmittelbarkeit) a tuturor judecăților lor. Totul ce manifestă ele, este rezultatul cugetării lor proprii și ea atare se mărturiseste, pretutindeni, prin ton. Ele, asemenea volvozilor, nu au în cuprinsul fărăi spiritelor, nevoe de vreun intermediar; toți ceilalți sunt mijloceți, ceeace se poate constata acum în stîlul lor care nu prezintă o pregnanță proprie. Fiecare adevărat cugetător pe cont propriu este asemenea unui monarh: fără de intermediar (unmittelbar) și nu recunoaște pe nimeni peste el...” (§ 265).

„Caracteristica spiritelor de prim rang este proștețimea imediată (Unmittelbarkeit) a tuturor judecăților lor. Totul ce manifestă ele, este rezultatul cugetării lor proprii și ea atare se mărturiseste, pretutindeni, prin ton. Ele, asemenea volvozilor, nu au în cuprinsul fărăi spiritelor, nevoe de vreun intermediar; toți ceilalți sunt mijloceți, ceeace se poate constata acum în stîlul lor care nu prezintă o pregnanță proprie. Fiecare adevărat cugetător pe cont propriu este asemenea unui monarh: fără de intermediar (unmittelbar) și nu recunoaște pe nimeni peste el...” (§ 265).

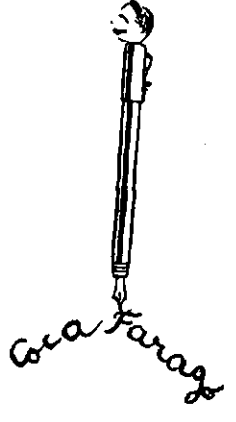
„Caracteristica spiritelor de prim rang este proștețimea imediată (Unmittelbarkeit) a tuturor judecăților lor. Totul ce manifestă ele, este rezultatul cugetării lor proprii și ea atare se mărturiseste, pretutindeni, prin ton. Ele, asemenea volvozilor, nu au în cuprinsul fărăi spiritelor, nevoe de vreun intermediar; toți ceilalți sunt mijloceți, ceeace se poate constata acum în stîlul lor care nu prezintă o pregnanță proprie. Fiecare adevărat cugetător pe cont propriu este asemenea unui monarh: fără de intermediar (unmittelbar) și nu recunoaște pe nimeni peste el...” (§ 265).

DUMINICA NOASTRA CEA DE TOATE SAPTAMANILE

— Reportaj despre locul, timpul și modul de întrebuințare al repausului autorizat —

MOTTO: „Duminica de călindar se cunoaște de Sâmbătă seară.”
(Proverb revăzut și adăugit).

Ea nu suferă — ca să zic așa: — comparație cu nici una dintre cele 6 (care, de fapt, sunt 5½) zile, — iar, ca să zic așa: — premersătoare. Conform fanzeturilor administrative ale naturii — moșia noastră a tuturor, — începe tot cu dimineața, se „antracitează” tot la prânz și degenează tot în seară, dar aceasta numai de ochii lumii, deoarece orele corespund capriciilor unora și altora și deocăci fiecareas din oficiu, e 24. Considerată din punct oarecum cardinal de vedere, iată-o mărginindu-se pe de o parte cu picileseala, pe de alta cu pantofii lustruiți la superlativ și pe de celelalte cu nostalgia nemotivabilă, — numai atât cât îi trebuie pentru a izbăvi exasperarea cetățeanului de săptămână laborioasă dar suportată calm și organizat. Din ajun, acesta purcede a-și întocmi programul de „odihnă” compensatorie, dând particulare semne de neînște, topăind involuntar printre stărilor sufletești, acuzându-se ba de complicitate cu sine, ba de proprie tragere pe sfoară, destinând cerului propriu în fereastră piezișe uitături vag școditoare, într-un cuvânt: dedându-se la un fel de rîșcă interioară, obținută prin zvrălirea la întâmplare a pronosticului cu două suprafețe (1) mîine o să plouă, 2) o să am noroc de vreme frumoasă, considerându-și pierderile și profiturile achitabile a doua zi, la față locului, își numără îndoelile și certitudinile — ca să zic așa: — barometrice, zăbnește, fredonează, fluieră, se încurcă, înșfășit parca e și nu e ei, ca un amic recunoscut aproximativ pe partea de vis-a-vis a străzii, însoțind pe „cineva” la a căruia stînga ori dreaptă nu s'a mai lăsat observat niciodată...
...Prin urmare, ea nu suferă comparație cu nici una dintre cele 6 (care în fond sînt 5½) zile, — ca să zic așa: — premersătoare...
Deși, prin prevăzătoarea-i apariție de Vineri seară, „Universul literar” pare că-i poartă Sâmbetele, el nu se încumetă să mai amâne pe cine știe când ce poate înfăptui chiar în prezentul exemplar, adică stabilește pe o pagină că ea, Duminica, este aceea care se îndelețește cu asemenea hamalagisme onorifice. Așa dar, îl oferă acest omagiu în litere și hîrtie, alegându-i câteva rîrări paralele cu posibilitățile reportajului de a-și împodobi cu tichie de mărgăritar infertibilitatea subsemnatei goane după „subiecte” în stare să cultive zăbnețele cititorului, — după cum urmează:

— Nu... dar credeam că e mai nimerit să ne culcăm devreme, avînd în vedere excursia de mîine...
— Ce are a face una cu alta?
— Are, uite... că dacă mă scol tot cu deșteptătorul, cu noaptea în cap, măcar să dorm ceva mai mult, să profit că...
— Zău?! Da' până acum n'ai sforăit? Nu te-ai săturat de somn pe trei ani? Sigur, dumnealui doarme și iar doarme, orice s'ar întâmpla. Să nu fi fost eu, nici cutremurul nu l-ai fi simțit. Ce-ți pasă! Ia să te chinuiești și tu cu tîmpita asta care nici praful nu-l șterge, până nu i-l arăt, ia să-i ajuți și tu la gîtit, că nu se pricepe, ia s'o înveți cum să pună masa și tot să uite solnița și paharele — să vezi ce-ai mai avea și tu nevoia să te recreezi la un film ori să te duci la o vizită. Că pe mine, când vîi acasă, nu mă gîsești plecată, așa cum se poartă cu bărbatu-său femeie de azi în genul Violetei, pe care mi-o dădeai de exemplu că nu ține servitoare. Dar eu stau și te aștept cu prînzul până la 3 și-mi speru somnul de dimineață pentru că d-ta nu te poți trezi decât cu soneria aia infernală...
— Bine, dragă, hai la cinematograful, dacă ții atîta.
— Păi țiu, de ce să nu țiu, că nu degeaba e Duminică mîine, ține morțiș d-na pe un ton ce ține în urechile d-nului mai sfredelitor decât glasul deșteptătorului. Și apoi, de unde poți fi sigur că n'o să picuie și o să facem excursia? Așa susținea și Sâmbăta trecută și m'am pomenit stînd acasă, de nici n'am băgat de seamă că e sîrbătoare...
Tirada se prelungeste pînă aproape de 9, încheindu-se cu expunerea motivelor de divorț ale cutîrei sau cutîrei cununate săturată de avantajile căsniciei pe chestii similare, domnul se îndăgnează să sparge o scrumieră „Rosenthal” de toată frumusețea, doamna începe să plîngă veritabil și se incuie în camera de baie și astfel plecarea la braț spre cel mai atrăgător film se concretizează pe la 10½, când răuvoitoarea dușdea dela cassă vinde ultimul bilet...
— Nu-i nimic, îngăduie serafic, doamna. Să intrăm undeva să luăm o bere și să ne întorcem acasă.
— Sunt de aceeași părere, draguța mea. Bere nu mai gîseesc nicăieri. La capătul răbdărilor, comandă o lîtrută și un sifon, ca să nu spună că „n'au luat nimic în gură” și scoapă ultimul tramvai. Reîncep discuția lăsată să-i adăste pe pragul ușii dela intrare sau în lift și accelerează mersul.

...A doua zi, ploaia le bate în geam, ca un anotimp minulescian (păcat că nu rimează!) și le sugerează armistițiul pe care intenționau să-l simuleze pînă la revenirea din aer liber. Vorba cea: „n'aduce plimbarea la ce conduce împrejurarea”...
DUMINICA INVITATULUI LA MASA

Intelept, cunoscînd zăpăceala din Duminica florărilor, tîrgurile inevitabile atenție de cu Sâmbătă seara, în condițiunile de mai jos:
— Bună ziua, du-duiță.
— Bonsar, domnule. Cu ce vă putem servi?
— Aranjați-mi un buchet simpatic, la un preț rezonabil.
— Cu plăcere. Doriți, spre exemplu, garoafe?
— Depinde. Că e firul?
— Numai 70.
— Hm... Știți, persoana pentru care cumpăr de obicei flori, preferă trandafirii...
— Atunci să vă hotărîți pentru trandafirii neapărat...
— Cum îl vindeți?
— 100.
— Dar la asta cum le ziceți?
— Tuberoze.
— Așa-i frate, cum de nu-mi aminteam...
— Se întâmplă ori și cîl...
— Mulțumesc.
— Pentru puțin.
— Și... cum dați firul de tuberoză?
— 180.
— E ortim?
— Una sută și optzeci.
— Hm... Ași lua, dar persoana pentru care le cumpăr, nu suportă parfumurile violente...
— Să vă servesc, atunci, niște bujori chinezești.
— Perfect. Cu cât?
— 500 și 50 cu boboci, 450 fără.
— Hm... Un adevărat chilipir, n'am ce spune dar... nu-mi plac bujorii, oricît ar fi ei de chinezești.
— Da? N'ași fi crezut... Faceți impresia cuiva mai puțin dificil.
— Mă rog... Da' coșulețul ăla cu doi nuferi, cât face?
— Vorbiți despre panerașul acela „fantaisie”?
— Exact.
— 3075, plus timbrele.
— Hm... Mai nimica toată.
— Să vi-l ambalez?
— Ași! Persoana căreia vroiam să i-l duc, e de părere că nufărul are un aspect mitocănesc... Vă cer iertare că v'am deranjat fără să cumpăr nimic...

— Val de mine, n'aveți de ce... Bonsar și oricînd vă stăm la dispoziție.
— Mulțumesc.
— Pentru puțin...
Iese cu piciorul drept, deoarece, la vreme de zece pași caț p'aci să se impieuce de indescirabila marfă a unei florărese din care, datorită imouratului prolog al nopții, se vede numai rochia, basmaua și ăntaura.
— Bună seara.
— Săru' mana, boțerule, mîncă-ți-ași sufletul că nu-i pe cartelă. Ia poftim de ia-ie, că e ultimul și s'ar brodi sa mă cămănesc și eu pila cășile noastre, că mă prunse întunerecul pan centru, întunerecul ca pe cocoonie aiea marii.
— Ce sunt astea?
— Ochiu' bouli, pupa-ți-ași tîlpili și astelanti mai pipernicitei, e gura leului. Svoate naicera și oservă-te, să nu zici poimă că-ți mințesc ori că-ți vînd d'alea oșitile, unde-i camuflaj de mai să nimeresti cu aștelele 'n ochi. Eu nu-s d'alea să mă pitec de controale și să plesnesc dacă țiu-o cere căt am dat eu p'ale, care-s'o p'ărlită și numai trențe p'ă inima goală...
— El, căt să-ți dau pe ochiul bouli?
— 60 pachetul, pupa-te-ar soarile, 3 pachete vine 300 fără 5 lei.
— Și pe astelalte?
— 80, așa cum le vezi, pentru matali.
— Poftim 100 pe toate.
— Nu-ți este bine, boțerule, sau fi se pare că mă doare capu' și n'cerri să mă traduci? Păi ce, păcatele muichii, le tur dela cimitir, de ai pretenția să le dau p'ă gratis.
— 150. Dacă vrei bine. Dacă nu...
— 170, trăi-ți-ar ziua de mîine, să n'am parte de vânzare bună, dacă ții le dau fără 170 și asta de hatărul cui le duci, că ții-o fi gagică ori nevastă, mai știi...
— Fle.
La urma urmel, gîndește, o masă bună ar costa mai condimentat...
Cum ajunge acasă, le pune în cana cu apă de băut și le scoate pe balcon la răcoare, însă nu remarcă justa lîtîme a balustradei și dintr'o singură mișcare zvrăie — ca să zic așa: — pe fereastră 170 lei (costul florilor) +510 (costul restului de corp delict care e și el delicat în felul său) = circa 1.000 lei...
A doua zi se scutură de insomnie, se hîbărește, se dichisește, cumpără doi crini și dă să se urce în tramvai. Excluz. Mai așteaptă. (1½, 2, 2 și 15, 3 fără 20). Se uită, poate vine vreun taxi. Nimic. Poștește înspre „Romană”, că poate găsește acolo sau poate să treacă vreo trăsura. Inceț, inceț o ia spre „Armenească” de unde mai are trei stații. Ca să nu-și facă sînge rău, își consideră cazul trimis la reparat.

La destinație, liftul nu funcționează și e nevoit să parcurgă distanță de 4 etaje. Sună și nu i se deschide. Mai sună odată și remarcă existența unui bilețel: „Rog bateți, soneria defectată” Bate și i se deschide.
— Bună ziua.
— Pe cine căutați dvs.?
— Pe d-na și d-nul Marin Marinescu-Marinești.
— Aici șade, dar însă au plecat cu toții amândoi la teatru, că le-a trimis o loje favorită cuconița dela al II-lea, că e artistă. Așteptau și pe un prieten de a lui domn care cea că vine la masă, ca să dejuneze împreună, să-i facă și dumnealui o surpriză. Dar iacă-l pe mosafir că n'a mai venit după cum stabilizase și așa că s'a dus numai 'mnealor. Da' cine să le spun că i-a căutat?
— Nu e nevoie să ții minte... am... să le telefonez.
— De unde, că nu pusărăm telefon. Lăsați o scrisoare, dacă aveți creion, că doamna incuie toate ușile când pleacă și d'ăia nu vă potfesc întru.
— Nu-i nevoie nici de scrisoare. Mai trec eu pe aici. Stau aproape de tot... Mi-e la îndemînă...
Și așa, flămînd, pîgubit, asudat și nenorocit, cu mult mai multe îi par treptele acum, la coborîre... În treacăț se alătură de o ușe proaspăt vopsită și își desfilătează mîncea, din umăr...
Vorba cea: „adieu peau, vache, cochon, cuvé...”
Dealungul acestei nepăbibile drame, invitatul la masă are, totuși, un avantaj pe care absolut nimeni nu-l împiedică să și-l identifice: nu-l doare mîseaua

DUMINICA VERSIFICATORULUI GENTILOM

Grîjiulu pentru neprevăzut ce îl așteaptă a doua zi, de cu seară își o-rîndulește manuscrisele tot așa cum procedează nepluitorii spre ale celebrității valuri, cu hainele cele de „scos în lume”. Și le recitește, și le împătorește, și le verifică, și le conduce în fața oglinzii și nu a-doarme înainte de a le fi revizuit încă odată, o penultimă cară. Și supără somnul cu vise irealizabile și la prînzul de după el, mîncăncă fără poftă, înghite nemestecat, împrăștie scobitorile și răstoarnă

solnița, căutînd rimă la „sticlă” și „e-pure”, — cuvinte datorită cărora strofa III-a din poemul al IX-lea din ciclu „Interloare controversate pe același portativ” l-a rămas neterminată, ca simfonia „Auiua” pe al căru nume l-a uitat în „Larousse”.

După câteva ceasuri, când se oprește la prouăpat vopsita ușe a maestrului, e podidit instantaneu de lăuntrica impresie că s'a năpusit în apă, dar convocându-și rațiunea stabilește: 1) că e victima unui acces (trecător) de fantezie, 2) că se declară, stînd de vorbă cu el însuși, urea dominat de momentana-na-subiectivă interpretare a cului său emotiv, 3) că fiind ultravioleant de caracteristicile firilor complexe, și-a uitat în haina ceaaltă utuina capod opără (aceia cu epurele și sticla) pe care a lăsat-o așa (neterminată), cu strofa centrală numai în două picioare — de seamă că o interesantă divagație intenționată sau cu o greșeală de tipar nu-i bătoare la ureci... 4) că, totuși, nu-i cine știe ce nenorocire, deoarece, semănînd cu „albatrosul” marelu Baudelaire și posedînd intemperile frazelor proustiene, ar fi riscat, citînd-o, să-l dea la iveală defectul defectului majorității creațiilor moderne care se nasc, trăiesc și mor sub influența unor maeștri arhicunoscuți, 5) că, în rezumat, intangibilitatea...

— De ce nu intri, mă ? ! apostrofează, dintr'un grup de noui veninzi, un poet lansat anul trecut, în săptămîna cărții, cu „genial”, de vocile unanime-fațiale ale frecventatorilor aceluiași salon amenajat pentru literatură. Și devenînd spiritual, acesta mai întrebă: Crezi că nu-i nimeni acasă ?
— Ba, tocmai mă pregăteam să...
— Aiurea ! Ajungi tu pomenit în critica românească, taman când mi s'o sărbătorii mie al zecilea centenar. Ieși, dom'le, din rezervismul ăsta de pseudonim perimat, că altfel rămăi de căruță, ascultă-mă pe mine. Parcă ești Vladislav Ioana Țăncuși, care nu-și lua inima între cele 24 de masele moștenite, să se hotărască să intre în rîndurile noastre, fiindcă n'avea cine să-l introducă. I-am spus tot eu și ăluia: „fie, bă, că tot poapă ai rămas. Pariez că să fi venit cu cobilița, nu te sfiai să te prezinți personal, ca să-ți susții cauza”...
— Ha-ha-ha, întonează corul, savurînd cuvintele aproximativ toxice ale bardului proclamat, la cenacu și cafe-nă precum și în a II-a pagină a unui ziar post meridianic din punct de vedere al apariției: „Cel de al 15-lea cap al actualiei generații”, dîndu-i acesteia prestigiu de balaur sau altă arătare ce scoate pe nări, în loc de flacări, panglicuțe și multe asemenea fleacuri.
— Vorbiți, — remarcă primul sosit în fața porții către celebritate, — ca și cum eu iar nu dvs. ași fi oltean ca și d. Țăncuși.
— Și dacă ? Scrie undeva că unde-s oltean, e musai că am umblat, ia oraș, cu cobilițele ?
— Nu se face, oricît, să ironizați în atențiunea noastră proveniența unui poet de mîna I-a.
— Zău, mă ? Păi dacă Țăncuși zici că-i de-a 'ntai, eu de a căta mîna sunt, după aprecierile d-tale? De a... 15-a, poate ?
— Cam așa ceva, în raport cu al căte-lea cap îl reprezentăți.
— Al febră, bă, sau te aud contrariu de ce vrei să spui ?
— Deloc.
— Atunci faci pe nebulu dinadins ca să pari față de ăștia că mă insuți ?
— Nici velleitate asta nu mi-o recunosc. Insă dvs. care vă intitulați „al 15-lea cap al generației mele”, nu mă puteți împiedica să vă consider, prin deducție, de a tot atîta mîna pe căt al căte-lea cap ni l'a impus să vă considerăm cu toții.
După aste vorbe de aur, urmează o tăcere de plumb, pînă ce unul din cor scapără pe 1/6 de glas:
— Just.
— Exact, sare 'n balanță un gram în plus.
— O întoarse bine, consimte un altul, — și el oltean ca mărul discordiei pus la cântar.
— Formidabil, ce mai... precizează altul. Și căt al transforma în mărunțiș una sută lei, simpatie încing horă de jur împrejurul versificatorului gentilom, smulgându-l din anonim. Pus „in current” întai de darea într'o parte a ușii și al doilea de predarea informației, maestrul îl „unge” pe consortul prinț al poeziei drept „cel de al 16-lea cap” al ceea ce în reduși termeni vulgari, se numește „generație”, prin urmare îl făgăduiește prefață la volum, îl recomandă telefonic unui editor și îl plasează în buchetul dela dreapta biroului său cu lampă ingenios deglăzită în bufniță.

de COCA FARAGO

„Vorba cea: „mîna dela cap se numerotează, iar cine acopere groapa altuia, are parte să-l vadă cartea lumina tiparului”.

DUMINICA SNOBULUI

Tot așa cum ortografia psihologiei sale permanente marchează detaliul culminant al fiecărei propozițiuni e binevoește a roști, prin două puncte, (.), biografia-i „dea travers-ul” celei celei din urmă zile a săptămîinii domiciliară, prin definiție, între ghilimele obligatorii la transcrierea frazelor dezinteresate împrumutate dela altul ori la săritul în ochii lectorului al unui cuvînt care, în diferent pentru ce în ce fel, ține, — ca să zicem așa: — să iasă din comun cu tenul salubru...

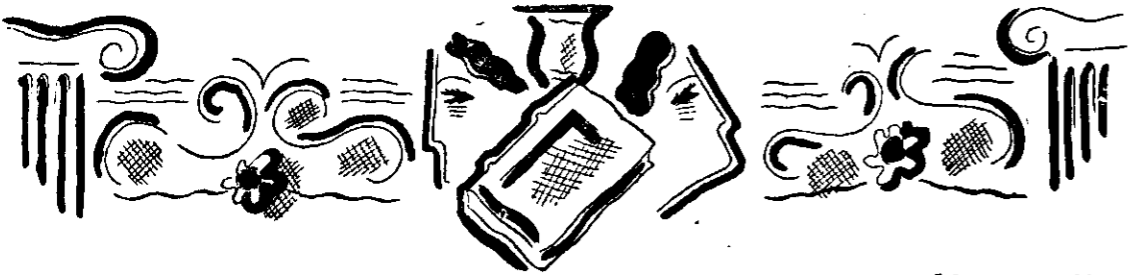
...Fîmducă această urîșă sau acceptabilă zi, poate fi diferită de celelalte, prin aceea că ea nu aparține decât unui anumit fragment din locuitorii globului universul pe care fantezia lui l-a așezat pe gheridonul distribuit sîlîi de mîncare, garnisindu-l cu vietăți pescuite în aluzoriile unde ale oceanelor japoneze... Dănsul și toți asociații elevi ale aceleiași clase asociabile numai cu sine însăși, nu savurează „momentul” cuprins între deșteptarea și crepusculul discului solar duminical, deoarece acesta a fost înpențat pentru vîgul iar nu pentru fulgul societății distinsine. În consecință, dacă nu are intrinsece coreografistă la vreunul dintre elburile ce-i merită prezența — și iar dacă nu e special și f. insistent invitatul ambasadorului Antilelor orientale de sub dominația colonilor madagascarieni din Congo-ul vest-nordic — și iarăși dacă nu i-a telefonat Anei-Marie-Amélie-Ioana-Ruxandra să nu cumva să plece la matchul de tenis pe scame, pînă nu trece el s'o ia cu mașina stela Melody (că a lui este rechiționată și de când contractează datorii de onoare, n'ou are decât pe asta) — etc., etc., etc.), sună valetul, camerista, rîndașul, feciorul, menajera, bucărtăreasa și grădinarul, actualmente suplîntorul metrului hotel care s'a dus la Moșței pentru parastasul bunicii-sei. Ca la ope-retă ba și mai și, personal se alimiază estetic, după înălțime și chestionează aproape muzical:
— Domnul a sunat ?
Dar pînă a-și aduna unica trupă cuceritoare de importante salarii, „domnul” se delectase mîndîndu-și gîndurile spre alte nimicuri, devenind absent, cugetător și profund deziluzionat. Așa că, la sune-tul intervenției corului în „solitudinea” camerei dintre ai cărei pereți se consideră evaporat fără adresă, își scoate mîmoza dela buzoniera pijamalei și o depune pe dunga pantalonului o idee mai strîmt la genunchi, zicînd, apoi:
— Am sunat sau n'am sunat? Asta e întrebarea. Și dacă n'am sunat, pentru ce mă tulburăți? Și dacă am sunat, pentru ce oiți fi sunat?
Corul se uită unul la altul și păstrează tăcere.
— A, da, reia domnul din parcul Filipescu, improvizînd un zămbet subscribibil de prințul Danemarcei.
Ceva îmi spune că realmente aveam nevoie de voi, credincioșii mei servitori. (Corul închăpăie o reverență irealizabilă din cauza progresului civilizației). Tu, Costică — pardon: — Edmond, să tragi perdeaua cea galbenă căci m'am plictisit de cea roșie-cerise. („En effet”, jereas'ra e miriapederlică. N. N.); — și valetul efectuează executarea. — D-ta, Valencienne, (obrajii Săfăcici se colorează, mă-guliți, ca la sîrbă), mută perna mea preferată, de lîngă mine, în fotoliul verde feră ciucuri; — și camerista se conformă capriciului seniorial; — Tu, Mihalache, (rîndașului nu i se schimbă numele, dar atribuțiile da), mergi pe capacul pianului și vezi că am neglijat acolo o cartă postală. Dacă am scris-o, du-o la cutie, dacă nu, ad'o 'ncoace, s'o completez; — și Mihalache se retrage cu scopul prescriu. — Tu, Antoine (aveți dreptate, îl chiamă Ionete), adu-mi un pahar, apă și o lămîie tranșată gata; — și feciorul pleacă după elementele de bază ale citronadei. — D-ta, Germaine (alias croitoreasa Cecilia, din Tîrgoviște), telefonează lui Nicky că dîneul de mîine seară s'a ajurnat pe răs-poimăine, tot la ora aia; — și persoana-ju-l inchide ușa pe din afară. — D-ta, Julie, (!) vei prepara pentru aceiași dată, la aperitiv, o tartă cu fragi și vei grava numele meu întreg în frișca stropită cu liqueur de mandarine combinat cu sirop de nucii tinere. Pe d-ta, Fernand, nu te-am deranjat decât pentru a-ți oferi o lecție de conducere a grupului pe care ții l-a încredințat colegul d-tale, înainte de a lua trenul spre Moșței... Am terminat. Mulțumesc.
Cînd se remarcă părăsit și de bucărtă-reasă și de unitatea de măsură a menajului său, își mută ambetata-i ființă psihicizică lîngă perna favorită, supranumită, dealfel, simbolic: Sulamita.

(Urmare în pag. 8-a)

DUMINICA FUNCȚIONARULUI

Pleacă dela birou și mai grăbit ca de obicei și fîmducă tuturor li se întîmplă aceeași panică, nu-i nimeni să se mire. Așteaptă ivirea tramvaiului cu emoțiile produse, cîndva, de nepunctualitatea ființei iubite, se răstește la taxator, îl desfide pe controlor și busculează pasagerii, scuzându-se pe franțuzește: „pardon”, ce-tăce contrastează terribil cu autohtonismul expresiei subînțelese din indignarea mimice. Ajunge la domiciliu cu cel puțin doi nasturi mai pușin, călcat pe bătături, săcîit, întîrziat și montat să provoace, între cele două feluri de mîncare gustată superficial, scandalul ce ar fi fost realizat pe seama S. T. B. ului... După aceea, sorbindu-și „cafeaua”, se declară tentat să mecheze, trîntește șervetul, dă drumul la radio, interzice orice zgomot și „se întinde nițel” pînă la ora 6, cînd își reproșează că „a așipit” cu atîta fremezie. Deschide jurnauul, să vadă cam la ce spectacol „face” să meargă, urea dulceață, își roade unghiele și trimite să-i cumpere țigări, nebănuind că doamna pîndește momentul contra-ofensiv, de printre uneltele mînuibile intru estetizarea unghiilor.
— Mai las-o și tu, — intervine dînsa, postum, (după ce pretextul pleacă să cumpere țigări), în cadrul menajementelor prescrie la microfon de o mare „grim-pantă” pe baricadele servitorimei la ordinea zilei, — că dela cinci aleargă ba încolo, ba încoaace, de n'a avut cînd să întîindă rufe și ne apucă Duminica cu albiturile în abie, ca la holtei... Iși cădea nasul dacă te duceai pînă la colț sau dacă mai răbdai un ceas, — că tot ieșim în astă seară ?
— Zicem că mai bine ar fi să renunțăm...
— Ce faace? Să nu ne mai ducem la cinema? Găsești că nu merit și eu un pic de distracție ?

Cronica literară

„NUVELE“ de N. Filimon

(Cu „amintiri și însemnări“ despre Nicolae Filimon) de Pr. G. Negulescu-Batiște și Dr. N. Vățamanu „Vasile Cârlova“, prezentat de P. I. Papadopol „Lirica eroică românească“, prezentată de V. Gavrilescu (Editura „Universul“, București 1942)

Ediția „Universul“ a început de curând publicarea unei colecții din „Operele scriitorilor români“, destinată anume tineretului cărătorăresc, fără a fi de mare folos și publicului de cultură generală, cititorului dornic să se informeze asupra trecutului nostru literar.

Din cele trei volume apărute până acum în colecția amintită, anologia de poezie „Lirica eroică românească“, publicată prin îngrijirea doamnei Victoria Gavrilescu, proesoară capătă, în împrejurările istorice pe care le trăim, un interes de actualitate ce n-ar putea fi tăgăduit.

Oricât ni s-ar părea astăzi desușit și convențională expresia simțurilor patriotice la uni-poziți mai vechi, cari au trăit și au scris înainte de M. hai Eminescu, sau chiar contemporani lui — cu tot retoricismul solem și trănăneala monotonă a versificației unor compuneri năzuind să glorifice virtuțile eroice ale neamului românesc, totuși dragostea de țară și simțul demnității naționale erau sentimente trăite cu toată sinceritatea și îndemnuri cari exaltau spiritul de sacrificiu al înaintașilor noștri, pentru binele patriei.

În lipsa unor tradiții de cultură comună, autohtonă, pentru a căror întemeiere și difuzare ne lipsea chiar instrumentul principal: limba literară, — tradiția istorică era singura din perspectiva căreia se putea urmări cu îndreptățire o conștiință activă neîntreruptă a solidarității și continuității românești.

Glorificarea faptelor de arme din trecut nostru istoric și a eroilor noștri naționali a constituit deaceia un prilej de inspirație pe care poezii noștri l-au înălțat în totdeauna cu o sinceră și insușelită convingere. Ei au crezut într-o misiune a lor și într-o răspundere față de colectivitatea românească de atâtea ori primejduită în ființa ei națională și acest simț al răspunderii și-a găsit expresia firească și deosebit de evidentă în poezia de inspirație patriotică, astfel că o alegere a lor după criteriul antologic a fost posibilă, devenind chiar o realitate prin publicarea cutegerei „Lirica eroică românească“.

Un alt volum apărut în colecția „Operele scriitorilor români“ cuprinde poeziile lui Vasile Cârlova, precedate, de o introducere privind epoca, viața și opera poetului, ediție îngrijită de D. Paul I. Papadopol, profesor de liceu.

Importanța lui Vasile Cârlova pentru istoria noastră literară a fost subliniată cu toată înțelegerea și pretuirea cuvenită, de Nicolae Iorga, G. Ibrăileanu și Ovid Densusșeanu. Deși reputația literară a lui Cârlova se întemeiază pe publicarea doar a celor cinci poezii cunoscute tuturor din manualele de liceu, deși poetul „Ruinelor Târgoviște“ a murit înainte de a fi împlinit 23 de ani, totuși el își merită locul și titlul de autor al graiului poetic românesc, pe care avea să-l desăvârșească mai târziu Eminescu.

Cu intrarea în literatură a lui Cârlova începe influența rodnică a poeziei romantice occidentale, a lirismului lamartine-ian mai cu seamă, grav și meditațiv, surpându-se astfel cu el, definitiv, reputația acelor poezii și fleacuri versificate, de inspirație pretinsă anacronistică, ale unor Costache Conache, Momuleanu și alții mai obscuri, acoperite de ridicul și curând și de o îndreptățită uitare.

Cu câtă și explicabilă emoție recunoaștem în poemul „Inserarea“ de inspirație direct lamartine-iană, pătruns de un sentiment al naturii de o intimitate nemăslinită până atunci în lirica noastră, făgăduiala pe care abia Eminescu avea s-o fiină cu o necesară strălucire, făgăduiala abia schițată, ca o auzie sfioasă, mai accentuată totuși și chiar prevestitoare parcă, în această strofă:

Incet, încet și luna, vremelnică lăstăpând Se urcă pe orizon câmpurile albind, Și plină de plăcere c'o frunte mai lălmăjind

Nicolae Filimon e socotit ca întemeietorul romanului românesc, cu al său „Cocoși vechi și noi“, roman a cărui ascuțime de observație în descrierea moravurilor vremii în care a trăit scriitorul nu și-a pierdut nimic din vîrșul acut, cu toată deslănțirea alcăturii epice a unei proze conținate pe alocurea de stilul emfatic și de trăsăturile de amatori în gustul epocii. Nuvelele lui Filimon n'au cunoscut nici pe departe succesul romanului, „Cocoși vechi și noi“. Din cele două pe care le publică editoria volumului de care ne ocupăm, doar „Nenovocirile unui slujnicar“ au mai apărut în două ediții, în 1918 și 1933, prin îngrijirea respectiva a domnilor M. Dragomirescu și G. Băculescu. Cea altă, n'avea nici n'a mai fost relipărită după 1861, dată la care a fost publicată chiar de autor.

Cel e două nuvele ale lui N. Filimon nu adaugă de sigur, nimic la reputația bine întemeiată de prozator epic a scriitorului.

„Matteo Cipriani“ are toate cusururile romanului „Cocoși vechi și noi“, mai puțin călătoria. Cu toată lăbăritatea declamatorie a prozei acesteia, nuvelele are totuși momente remarcabile de observație realistă, ca de pildă în descrierea scenei din rectoratului unei mănăstiri florentine, evocată cu o plasticitate ce se cuvine relevată:

„Ceiace mi se păru foarte bizar, era disciplina cu care cuviosii părinți, sugeau sângele Domnului. Deodată vedeai o sută de drepte puind mâna pe ulcioare și turnând vin în pahare, apoi iar răsii o sută de sânge ridicând o sută de pahare pline cu vin la o sută de guri uscate de sete, iar după aceea ca printr'un semn de înțelegere, vedeai o sută de capete p'ecându-se imediat, ca să poată suge mai cu comoditate acel nectar ce se scoate din vilie sădite pe colinele Apeninilor.“

Dealogurile sunt cu deosebire delectabile prin emfaza ridicată a expresiilor folosite de convorbitori, desigur cu toată seriozitatea, pe care însă le citim acum ca pe o reușită pastişe caragaliacă după stilul epocii. Iată câteva flori culesse în treacă din grădina imbelugată a nuvelei: „Matteo Cipriani“: „Curaj am'ce. — Îi îndeamnă povestitorul pe Matteo — depune în sufletul meu suferințele tale și te vei liniști...“; „reia-ți caracterul tău cel a'le-gor care mă făcea odată atât de fericit“. Sau din lunga spovedanie a lui Matteo, scena pe care, întors acasă cu buchetul de flori

publicată de cel'or două nuvele e precedată de amintiri și însemnări despre Nicolae Filimon datorită curernicului preot G. Negulescu-Batiște și d-lui dr. N. Vățamanu.

Ma' a'les, amintirile celui d'ntâi: „Cum a cunoscut Nicolae Filimon pe Anton Pann“ sunt scri-se cu mult umor și cu o vervă stătoasă de povestitor din rasa unor Creangă și Hogas. Cartea toată, cu însemnările și notele anexee, crează o atmosferă îmbietoare de tihnă patrarhă și usoa'ra melancolie, parțială evocărilor de oameni și priveliști ce nu mai sunt.

MIHAI NICULESCU

în fântâna sufletului meu și-apoi le scoate pline de mist'er și le răstoarnă sus în cer la picioarele lui Dumnezeu.

Din Traian Valer reținem: „Cum voui putea să uit vredeată, Traian Valter, că atunci când te-ai întors depe malurile Prutului, unde ai fost concentrat, în timpul Paștelor, mi-ai adus un bulgăr de pământ din trupul Basarabiei — pe care ți-l aruncase la cererea ta, peste apă un țărăn da ai noștri. Bulgărul acela încă îl am și îl voui păstra, căci el a fost oferit, de mâna ta de viitor erou, tristetii mele de refugiat, tristetii mele adânci de basarabean fără Basarabie.“

NOUL VOLUM

al d-lui Victor Negoescu care va apare peste câteva zile în editura „Bucur Ciobanul“ se va numi Vânătorii de epave. Un roman original și plin de acțiune, din viața acelor cari luptă pentru a smulge mărilor bogățiile nărilor naufragiate.

Cu mersul legănat de bejia nesfârșirii, simt cum sufletul meu macină lălmăjind

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

primite dela conțesa pe care o iubea, o povestește cu aceste vorbe: „...după ce intrai în cameră și ți închise ușa, mă pusei e sârta cu recunoștință aceste frumoase flori, care imi dederă ocazia de a mă pune în relațiune cu subiectul amorului meu.“

Cea altă nuvelă „Nenovocirile unui slujnicar“ este interesantă cel puțin prin prefigurarea nemuritorului R'că Venturiano în trăsăturile eroului nuvelei, Mitică Rămătorian.

Acest „perfect slujnicar“ și „gentilom de mahală“ își deslămă pasunea pentru frumoasa Rezi, cuprins de o inspirație lirică ce-ar fi putut stârni desgur chiar invidia junelei erou caragealian: „Frumoasă Rezi!... Angel de candoadă, care te-ai coborât d'n regiunile Imperiului (a voit să spună ale Empireului) unde se făurează trăsnetele și fulgerele, ca să crezi fetele unui nenovocit muritor, ce te adoră, precum adoră tânăra murnă pe primul ei născut, ca fanaticul principile credinței sa'e, ca avarul comorile sale!... Iubită Rezi! Tu care prin fizionomia ta mai albă decât hărta ministerială, ai știut să înfigi în nenorocita mea înmă toate frîgulele amorului, albi pietate de un om care nu trăiește, decât ca să contempe ochii tăi cei mai verzi decât granitul, buclele tale azurii, dinții tăi cei de roze și buzele tale cele mai lucitoare decât marmura. Iată-mă la genunchete tale!“

Dar, toată pasarea pe limba ei plină și Mitică Rămătorian s'ar simți răsunat la rândul lui pe Nicolae Filimon, de-ar putea citi această introducere în atmosfera nuvelei al cărei erou este: „În una din nopțile lui Decembrie în anul 1858, vântul muscălesc sufla cu tărie, ploaia curgea în mari cântăviri de apă, amestecată cu zăpadă și grindină și totuși... „Iliniștea solemnă a naturii nu era turburată de nimeni“, etc.

Publicarea celor două nuvele e precedată de amintiri și însemnări despre Nicolae Filimon datorită curernicului preot G. Negulescu-Batiște și d-lui dr. N. Vățamanu.

Ma' a'les, amintirile celui d'ntâi: „Cum a cunoscut Nicolae Filimon pe Anton Pann“ sunt scri-se cu mult umor și cu o vervă stătoasă de povestitor din rasa unor Creangă și Hogas. Cartea toată, cu însemnările și notele anexee, crează o atmosferă îmbietoare de tihnă patrarhă și usoa'ra melancolie, parțială evocărilor de oameni și priveliști ce nu mai sunt.

MIHAI NICULESCU

în fântâna sufletului meu și-apoi le scoate pline de mist'er și le răstoarnă sus în cer la picioarele lui Dumnezeu.

Din Traian Valer reținem: „Cum voui putea să uit vredeată, Traian Valter, că atunci când te-ai întors depe malurile Prutului, unde ai fost concentrat, în timpul Paștelor, mi-ai adus un bulgăr de pământ din trupul Basarabiei — pe care ți-l aruncase la cererea ta, peste apă un țărăn da ai noștri. Bulgărul acela încă îl am și îl voui păstra, căci el a fost oferit, de mâna ta de viitor erou, tristetii mele de refugiat, tristetii mele adânci de basarabean fără Basarabie.“

NOUL VOLUM

al d-lui Victor Negoescu care va apare peste câteva zile în editura „Bucur Ciobanul“ se va numi Vânătorii de epave. Un roman original și plin de acțiune, din viața acelor cari luptă pentru a smulge mărilor bogățiile nărilor naufragiate.

Cu mersul legănat de bejia nesfârșirii, simt cum sufletul meu macină lălmăjind

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Noaptea își cufundă ciuturile de joce

Am coborât în fântâna adâncă a unui cântec vechiu și am găsit acolo luna răzând și toată tineretea mea strălucind singuratecă.

Autobiografie

M'am mângaiat cu palmele aspre ale pământului și-am îndurat loviturile, ca mângâierile sfântului

Mi-am adunat cântecul durerii și m'a alintat duios și m-a alintat duios ca'n leagăn scump de Făt-Frumos.

M'am intrumusețat cu soarele pădurii, lar fața, — culoarea sguții — vântul mi-a bicuit-o și căldura mi-a plesnit-o.

Cu luna și stelele m'am iubit căei oameni, oameni nu am întâlnit. Cu v'perile m'am îmbrășsat și-am primit otrava'ndu'șoșat.

PAVEL ION ȘTEFAN

Elegie

Dela o vreme sfârșești aici, și ești sătul să petreci. Dar până când desperare? Până când amar suspin? Am adormit iar, cu capul pe masă, cineva toarnă vin Și totuși, și'n tremurul acesta, simt mâinile tale reci.

Așa, svăpuiate, surioarele-mi nopți rād de viața mea. Am s'ajung într'o zi, înfrânt, cu sufletul orb de durere, Acolo, unde niciun freamăt n'o să mai aibă putere, Să steargă o clipă măcar, amintirea ta nepieritoare de nea.

FLORIN LUCESCU

Către Don Quijotte

Cules din mituri, însuși tu un mit, Biet pelerin cu inima bolnavă De uriașa visului otravă — În piscul tău cu răvnă m'ai primit.

Sărac și bleg prin holde de pământ, Contrariu cum canoele învață, Doar tu mi-ai fost mireasmă și povăț Sub nu știu care straniu legământ.

În jur, încet, trăgându-mi azi hotar Eu ignorez pogoaanele de spațiu. Tăcut și dărz aduimec cu nesăfui Himere cărd, și-al lor mărgăritar.

Surpat ades în vânturi și restrîși Nu m'am sculat un ceas pentru tăgadă. Ci mi-am purtat tot visul meu grămadă, Cu ochii veseli, niciodată triști.

Intrezăresc în tine, ireal Erou de comedie zăpăcit: Străfundul omenirii ce palpită Mereu, după un fir de ideal.

ION PENA

Duminica noastră cea de toate săptămânile

(Urmare din pag. 4-a)

DUMINICA REPORTERULUI DE BUNA VOIE

...se divide în mil de particularități depinzând numai de caracterul persoanei nevizitatoare ori viceversa. Punctele de pe i-urile acestora cochetează cu vârful penitei acestui scrib, totdeodată refuzându-i hațarul de a le divulga, probabil pentrucă subconștiința îl vrea, la prima vedere incoherent și mai încolo misionar al unui anumit stil cu două tăisuri, întru neverosimilul a muza ment al amatorului de lecturi ce au același număr de centimetri dela cap la coadă și dela coadă la cap. Scrișul pe nume (în viața-i particulară și funcționar și versificator și invitat la masă datorită invidiatului său celibat), nu are — ca să zic așa — o Duminică în sensul celor pe care le colecționează cu predilecție din experiențele „altora“. El, în această zi debutantă de cu amurgul precedent, își traduce reportajul în faptă, gândindu-se, firește, la spontanul suras al apropiului său, ca la inofensivă-i proprie distracție.

Logic, prin urmare, viteză vremii plimbăreților nu-l deranjează decât în limita sonorității burlanelor — și își clădește hazul pe neacazul acestora, privindu-și abaterea dela decalog fără teamă de răsplată.

I se întâmplă să-și aducă aminte de peripețiile duminicale din copilărie și să păstreze, pe chestia asta, câteva minute de melancolie — ori să constate că nu va mai avea țigări la chibrituri. În cel de al doilea caz, (grav) perucele la deschiderea tuturor sertarelor, cutiilor și cutiuțelor, se infurie treptat, cu ochii la ceas, întoarce toate buzunarele vestmintelor cu buzunare, mută mobilele de colo încoaice, se împlică de vreun geamantan supus și el severului control, alunecă peste călimară, își pătează mâinile și manuscrisul trecut pe curat până la începutul celei din urmă pagini, se ceartă pentru a nu-și fi cum-părat stylo și se iartă pentru a nu-și fi îngăduit o cheltuială ca să-șine altele, își spală mâinile, coboară să-șine cumpere țigări, își incrucează privirile cu țite-rele vreunui afiș atrăgător, se apreciază pentru puterea de a-și restrânge setea de cultură în nodul mijit în gât și se reintoare la unelte sale, uitând că dintre ele absentează principala între secundare: cerneala. După cum nu era de așteptat, ascuțindu-și creionul își vatamă degetul de parcă și-ar fi potrivit unghiiile la un frizer din centru. Nu

deviază în pandaxie dar alegă după tinctura de iod și deslănțuie prăbușirea tuturor sticlurilor reunite pe aceeași poliță, precum și antrenarea, în același dezastru, a paharelor și farfuriilor plazate ceva mai la dreapta ori stânga. Subțirimea peretelui conduce neasurzibilul zgomot la vecini unde se adăposteste o mătuse cu nervii clătinați dela cutremur. Doamna reconstitue în carne și oase țipetele care au secundat furtuna de neuitate nopți, nepoțelul din leagăn se vede incurajat și pornește să urle, tatăl se precipită către descoperirea farmaciei de serviciu, mama bate la ușa proprietarului, să-l permită să-l cheme telefonic pe doctorul casei, verisoara îl acuză de toate astea pe „nebu-nu de alături“ și afirmă că „așa face de dimineață până seară“. Și cum o enervare nu se poate deprinde a circula singură, un prieten sugubă, după ce-și însăngerează pumnii lovind ușa, atenționează la imobilitatea clanței. Atunci străngătorul de cioburi se hotărăște să deschidă, convins că au venit să-l aresteze pentru crima săvârșită indiferent pe ce fel de undă.

— Hai, frate, că mă țil cu inculetoarea pe dinauntru, ca pe un creditor care s'a informat că al avut noroc la loterie... Dormeai? — Ași! — Nu erai acasă? — Ba da. — Fii sincer: te-am deranjat? — Nu... — Ce dracu' făceai? — Scriam. — Pe onoarea ta? Măi, ce vrednicie nemaipomenită! Parcă ai fi în anul morții... — Mde... — Bănuiam eu că nu te-ai dus nicăieri și d'ăia, ce mi-am zis? Du-te, don'le, să-i ții o leacă de urit... — Merçi.

— N'ai deee... dar dacă te-am luat de la scris, mal bine mă duceam la „Royal“ să-i arăt lui Teodor Scarlat pe unu' fotografiat la o șezătoare din Ploesti, care zici că-i geamăn cu el, așa-i seamă... — Zău? — Pe prologul plesii mele, dacă te parafrarez cu ceva... — Da' ce, ai tu o plesă?! — Ihi... — De când? — Ei... cam de acum înainte. — Parlam c'o să ajungi și autor dramatic... Aveai toate șansele. Te felicit cu entuziasm.

— Sunt profund mișcat de invocarea însușirilor tale fakirice la care țil să adaugi felicitări. Însă deee mă acuzi că-ai autor dramatic? — Făi... nu tu spuseși că ai o plesă? — N'o am; o vuiu avea. — Te-ai fixat la vreun titlu? — Așa și așa... Depinde și de tine, în mare parte. — Ai venit să-mi ceri sfatul? — Nu, piesa. Și — ca să fac pe snobul — y compris — titlul... — Fă-te inteligibil. — Vasăzică inteligența ta e proverbială numai în materie de proverbe. — Lasă banurile. Ce plesă, don'le? — Una de 1000 sau de care îți permit posibilitățile, fără să te sacrifici. Ți-o dau la 15 viitor, când imi iau leafa pe luna de trecut... Sper că ai toată încrederea în solvabilitatea unui poet citat în Enciclopedia lui Predescu Lucian... — Cita., citat dar nu prea citit. — Cu alte cuvinte, înaintezi șah la „Universul literar“ și etc. la care colaborezi ca și mine? — De loc. Nu contest că alții te citeșc pe tine, însă asta nu înseamnă și că tu îi citești pe alții. — Ei și? — Ei și, carevasăzică, nu ești citit. — În rezumat, eu îți solicit un gest camaraderesc și tu imi servești teoria sinonimelor accidentale! — N'am disponibil decât 500. — Să-i văd, că-i primesc fără să mai înziști. — Ba inzișt, fiindcă e o sumă pe care ți-o datorez din 1941, luna XI-a, când eram șomer... — Parol? — Drăguț că nu-ți reamintești. — Mult mal drăguț din partea ta, că mi-ai reamintit. — Să nu exagerăm: tu ești acela care... — Și convorbirea... literară se încheie perpendicular pe stricta camuflare a luminilor și paralel cu finele manuscrisului ce trebuia predat neapărat a-laltăieri, ca să aibă George Voinescu la ce să întârzie cu desenele...

COCA FARAGO

CANTECE NOUI

Poesia vacanței

Atâți poeți, risipiți în toate colțurile țării, imi scriu în ultimele săptămâni „din vacanță“, încât a venit un moment, în care mi-am pus întrebarea dacă lucrul acesta este o formă sau o realitate. Vară înseamnă de cele mai multe ori vacanță, chiar și dacă treci prin ea în goană, parcă tot mai ești obligat să simți în amintire cel puțin, gustul dulceag al verilor trecute, asociind o vacanță care nu mai este, de una care s'a dus de mult. Și poate că tocmai din iuzia aceasta, efermeră ca toate iluziile, se infiripă o strofă, o armonie pe care îți place s'o intitulezi, dint'o cochetație explicabilă, poesie a vacanței.

E drept că vacanța, cu toate exploziile ei, este un apogaeu al tineretii. Oamenii bătrâni nu au niciodată ceea ce se chiamă vacanță, timpul acesta chiar dacă există, la ei se cheamă odihnă, repaos, sau oricum, dar nicioasă așa. După cum există o poesie a dragostei, a anotimpurilor, a tristetii, tot așa există, s'ar putea spune, și una a vacanței. Dar afirmația acesta trebuie controlată cât mai atent, pentru că s'ar putea ca în miezul ei să se ascundă și o inadvertență. Și, ca să putem discuta ceva mai în voie, vom afirma dela început concluzia la care am fi vrut să ajungem: noi nu credem în poesia vacanței, pe care atâția o trâmbează ca pe o glorie și o realizare cu totul personală — și dacă nu credem în existența ei, este fiindcă o socotim o construcție hibridă și neorganică, crescută aproape din nimic.

Incontestabil că vacanța este, îndeobște, ceea ce s'ar chema un șir de bucurii. Atâtea impresii, strofe și cugetări, care de care mai banale, s'au scris pe tema aceasta, încât nici nu e nevoie s'o adăncim. Biruitoare și tânără, vacanța e o împlinire, care chiar dacă arbo-rează uneori masca tristetii li-vrești, nu isbutește să steargă aerul de bună dispoziție aproape rubicondă, pe care-l primește ca pe-o pecete.

Ca un fel de anotimp, vacanța nu a dat, cred, naștere decât prea rar la o dragoste tristă, la o înfrângere sau la o cădere.

Ale ei sunt victoriile săltărețe și ritmul unei inimi care-și

lasă deoparte sincopetele pentru a bate în ritm de dans. Pământ nepropice pentru tristetea care chiar dacă nu rezolva nimic, totuși construiesc ceva, vacanța este un fel de musture, pe care o înțeleg prea puțin. Nicioasă de cele mai multe ori vacanță, chiar și dacă treci prin ea în goană, parcă tot mai ești obligat să simți în amintire cel puțin, gustul dulceag al verilor trecute, asociind o vacanță care nu mai este, de una care s'a dus de mult. Și poate că tocmai din iuzia aceasta, efermeră ca toate iluziile, se infiripă o strofă, o armonie pe care îți place s'o intitulezi, dint'o cochetație explicabilă, poesie a vacanței.

Poesia vacanței? Hotărît: este o trăire imediată și inten-să, care însă cauterizează în-treg lirismul clipei, pentru a-l topi în marea lătuvi al tristetii. Dar dacă ai cumva de gând să „creezi“ această poesie din realități, adică versificând un loc, o câmpie, un deal, o apă, ai să bagi de seamă fără să vrei,

Căutând un OM

de PAUL CONSTANT

Cercetat atent, se putea vedea limpede că lui Ioniță Bucurie, zis Mormânt, nu i se potrivea nici numele de familie, nici porecla... Dacă n'ar fi avut de pățimit feluritele lui necazuri care-i întunecase sufletul și chipul, omul asta ar fi putut întru chipa zămbetului și veseliei.

Cei ce-l cunoscuseră în tinerețe puteau afirma că fusese cu totul altul, și că dacă-și meritase într'adevăr porecla de „mormânt”, nu-i trebuia cine știe ce chipul spre a-și lipi din nou ce peceție a firii lui, numele de „bucurie”...

Cu o nevastă cicălitoare în casă, hărțuit de greutățile serviciului și cu un șef „dat dracului”, trupul i se subțiasse ca un plaivas ascuțit, iar chipul i se făcuse pământiu și ursuz... După una și alta, de mare nevoie, se mai purta îmbrăcat în redingotul negru de ginere, care stârnea invidia ciocnilor dela pompele funebre comunale.

Inghesuit de atâtea mizerii și neștiind cum să le facă față, nu odată-i răsărise ideea că singura scăpare pentru el nu putea fi decât să se arunce în fața automobilului de 5,30 dimineața... La semafor, în dreptul cazarmilor, unde roțile trenului scapă dintre macaze și se aștern pe goană, la vremea când se ridică soarele de după luncile Olteului, roșu ca un ochiu de bețivan după o noapte de chef și neodihnă... O clipă, și lucrurile s'ar alege în felul lor... Capul cu gambeta într-o parte, trupul cu redingotul și bocancii în alta, iar toate mizeriile îndurate la un loc, în urma lui, crăpând de necaz că nu-i mai pot sări în spărare...

Cam astfel de gânduri îl bântuiau și în ziua în care-l găsim răzând-o cărău, pe poteca ce ducea afară din parcul comunal. Cu pălăria trasă pe nas, cu chipul întunecat și trupul răzimat greoi în baston pășea cocoșat de gânduri sinistre, înșeninat în răstimpuri de câte o injurătură la adresa șefului...

Înfăziase câteva minute dela serviciu, prins de un scandal al nevestei-si, pe care din delicatețe nu-l putuse lăsa ciuit, depășind ora de plecare... Câteva minute numai, care nu voia să i le admită, și pe care el, șeful, le găsea criminale. De aci observații, morală, amenințări de amendă și concediere. Ca și cum n'ar fi avut și el nevastă, scandaluri și crezământ la asemenea întâmplări!

Viața de toate zilele a lui Ioniță Bucurie, după urma căreia nu era de mirare că prinsese o tristețe de mormânt! Ajungând la ultima bancă a potecii, se opri locului, lăsându-se pe ea ca bușteanul retezat. Iși scoase pălăria, se șterse de sudoare pe frunte și flueră prelung, a pagubă și desnădejde...

Trenul automobil de 5,30 dimineața i se lumina, mai mult ca oricând, a scăpare și fericire!...

Nu avea nici un prieten sau rudă de credință, cărora să li se poată destăina și cere sfat. Pe nimeni! Vorbea cu el singur, bătând ușor din buze, și da cu modul degotelor în cap în chip de dojană, amenința cu pumnul în aer și injura printre dinți... Mohorit la chip și la port, slăbiciunea de gură a târgoveților i-a găsit la iuțea porecla nimerită de „mormânt”.

Ioniță Bucurie se lăsa pe speteaza băncii, trase din buzunarul vestei o „funcționară cu caramb”, și-i dădu foc. După ce slobozi un bușneag de fum, mai întunecat ca sufletul și gândurile lui, își pironi ochii pe întinderea de de dincolo de parc, câmp de muncă și izlaz, pe care mișunau turme de vite, oameni cocoșati pe seceră, cără încercate de snopi... Peisagiul odihnitor, care-i amintea de zilele înșeninate ale copilăriei, cu care nu se mai putea întâlni.

De după coama dâmbului care înținea zarea, soarele se lăsa încet, trudit, topindu-se în peria unei plantații de salcâmi... Ioniță Bucurie își întinse picioarele sloboad, rezemându-se solid de spătarul băncii. Ca niciodată, gândul vrăjmas îi împotriva atâtea necazuri pretrecute, aplecându-i capul a greutate spre piept. Pe aproape, tocănea înnotat și hodorigit roata unei mori de apă, iar din lanurile de grâu pitpalacii îi tătăiau obida și odihna.

Ar fi vrut să-și găsească și el un prieten, un om care să-i creadă necazurile, ușurându-i-le cu un sfat sau o încurajare... Zadarnic! Peste tot nu înțâmpina decât răutate și vrăjmasie, și pe nimeni de care să se poată lipi sufleteste! Pe nimeni!

— Bună ziua, domnule!...

Rupt din lanțul socotelilor cu care era ferecat, Ioniță Bucurie țuști de pe bancă speriat.

— Vă salut cu toată cinstea!

— Dă-mi voie să stau și eu.

— Mă rog, cu plăcere.

Ioniță Bucurie se trase mai către margine lăsându-i liberă aproape toată banca, cu aceeași bunăvoință și supunere de totdeauna... Streinul se gospodări alături, scoase și el o țigară și

scăpăra un chibrit. Pufăi din ea, uscat și mărunțel, după care constată că nu i s'a aprins. Se cotrobâi prin buzunare, mormâi încudat, și văzând că nu mai are chibrituri, dădu să o pună la loc în tabacheră. Prompt și binevoitor, Ioniță Bucurie îi oferă foc dela țigara lui.

— Mulțumesc. Isprăvisem chibriturile...

— Nu face nimic. Și mie mi se întâmplă de multe ori. Acum însă am o cutie întreagă.

— Hm... Se poate...

Cu un astfel de răspuns morocănos și scurt, convorbirea putea fi reluată cu greu. Amândoi rămăseră tăcuți, puțând din țigări și privind spre scapătul înroșit al soarelui.

Ioniță Bucurie se mai frământă pe

prin orașul acesta, în trecut sau de curând.

Simțindu-se răcât de curiozitate și plictiseală, își luă inima în dinți, și deschise vorba:

— Sunteți din orașul nostru?

— Nu.

— Mă scuzați... Atunci trebuie să fiți venit în vreo inspecție sau după ceva treburi!

Streinul își suimese nasul dibaci, semn că n'o nimerise nici așa.

— Mă rog, nu vă contrazic... Însă prin orașul nostru vin foarte mulți inspecțori și oameni cu treburi diferite...

Rupt din legătura socotelilor lui, cetățeanul păru dispus să vorbească. Ridică sprâncenele în sus, și-i răspunse cu glas tremurat și prelung:

— Nu, domnule! Nu sunt nici ins-

gândi că l-ar putea pricopsi cu cât de puțin... Scoase din buzunarul vestei pachetul cu „funcționare” oferindu-i una. Streinul nu se lăsa greu, mulțumindu-i din ochi. După ce o văzu aprinsă și sorbi un fum sdrvân, se potrive pe bancă, uitându-se prietenos spre Bucurie.

Incepuse să se însereze, iar câmpul se golise aproape cu totul de vite, de oameni, de cară... Moara amuțise, lăsând să i se audă numai șgomotul apei scursă pe scoc, pe de lătura roții. Parcul rămânea tăcut, pustiu și sinistru...

În această liniște și singurătate, o discuție cu un om de înțeles nu-i putea fi decât binevenită. În sufletul lui, era convins că-și găsisse omul de care avea nevoie și după care umblase atâtea

vreme!

— Eh, omul deștept le face pe toate!
— Ai dreptate! Mii de oameni au ținut ochii pe mine și m'au aplaudat frenetic!...

— Mă rog, cred... Și pe mine țin ochii, însă mă critică... Și din răutate m'au poreclit: „mormânt”...

Omul cu atâtea pierdute situații, genu obidit:

— Nu-mi vorbi de critică!... Critica, în genere, este neghioabă! Este o funcție cu totul parazitara, pe care am necotit-o întotdeauna!... Pentru mine, nu contează nimic!...

— Foarte bine!... Eu am însă altă fire: țin cont de ea, și mă usuc de-a-picioarele!... Mai ales când o auzi așa, la serviciu, pe stradă...

— Mofuri, domnule! Mi s'a reproșat, bunăoară, că sunt lipsit de ținută nobilitară și căldura timpului vocal. Cu atât ocazie, că în loc să urlu făcând pe căinele sinistru, latru... Te rog să mă crezi că nu aveam dreptate! Urlam, domnule, atât de natural, încât un medic veterinar mi-a oferit drept omagiu, o șgardă...

Văzându-l atât de înveninat, Ioniță Bucurie se rosti împăciuit, trăgându-l de înjurătură de mamă, alor de-i nedreptățise tovarășul de bancă și suferințe...

— Răutate și invidie! Parcă la mine nu este la fel?!... Și măcar ai vreo pensie mai bunășoară dupe urma slujbelor de le-ai avut?...

— Nimic... Eram diurnist, plătit seral...

— Păi cum, domneata făcea slujba noaptea?...

— Sigur că noaptea! Am fost actor, la un teatru particular...

Lămurit oarecum, Bucurie se înșenina.

— Aha, acum pricep... Eu, chipurile, mai am cinci ani până la pensie. Sunt impiecat definitiv, de-a doua. Dacă mi-o ajută Dumnezeu și nu mi-o pune gâtul pe șină, ies cu o pensie bunășoară.

— Nu este rău!...

— Sigur că nu este rău! Parcă dumitale și-ar strica o pensie, fie ea cât de mică?!

— Cred bine...

— Și acum nu faci nimic?

— Ba da... Fac pe Jac Spintecător!

Când mă apucă patima, îmi vine să bag cuțitul în om, ca să-i vărs mâțele... Noroc, însă, că nu mi se lasă asupra mea decât o închipuire de cosor, făcut din carton.

Auzindu-l, Ioniță Bucurie se trase mai spre marginea băncii, ferit...

— Ce vorbești, domnule?... Ei drăcia dracului! Așa ceva, n'am mai auzit până acum!

Cuprins de frică și de presimțiri rele, Ioniță Bucurie se uită speriat împrejuriul lui... Peste cuprinsul parcului se lăsase temeinic pustiu și noaptea...

— Păi cum și-a venit asta, nenșo-rule?!

— Ca din senin... Incepusem să fac tumbă și să prin muște... Prindeam muște, fără alegere... Și mai mari, și mai mici... Lumea se aduna în jurul meu și se minuna... Invidioși, s'au găsit câțiva colegi care să-mi rețeze calea succesului; m'au legat fedeleș, și m'au dus în balamuc, dându-mă în seama unor stafii cu halate albe, care-mi sug sângele cu siringile și mi-l pângăresc cu diferite esențe... Și asta până mi-l-or face asemenea celui de caie!... Pentru astăseară m'am îmbrăcat „civil”, și am sărit gardul ca să-mi găsească o victimă.

Auzind una ca asta, Ioniță Bucurie se ridică dreavă, își luă bastonul în cumpănire, și o rupse de fugă către oraș. Cu toată spaima și fierbințeala minții, își dădu seama că lucrurile nu puteau fi a glumă, încercă balamucul era situat chiar în spatele parcului...

Din urma lui, răsul aducând a nechezat de mână al nebulunii îl petrecea înfricoșetor, părăndu-i că-l aude în ceafă, în față, în urechi!...

— Ai scăpat, canalie!... Vream să-ți spintec burta, și să-ți fac din mâțe frânghii pentru corăbii!... Am să te caut și mâine, și poimaine, și toată viața!...

Ajuns acasă, Ioniță Bucurie s'a lăsat pe marginea patului, leșinat de spaimă. Când și-a mai venit în fire, a zămbit fără socoteală, a pornit să pipăie copiii, lucrurile casei, pe el însuși... Și-a întors fața către răsărit, bătând cruci mari și descurcate, spre a mulțumi ceasului în care fusese izbăvit din primejdie...

A doua zi, a constat că se îmbolnăvisse de gălbănare, și că a rămas cu o tremurătură de picioare, pe care anevoie o putea struni!...

bancă, oftă pentru ce-și aducea aminte, și-și întoarse capul către vecinul care părea plecat departe și absent. Era un om în vârstă, îmbrăcat curățel, cu mustățile rase și mutră acrită și ciudată. Pe fața pudrată necuviincios, avea brazde adânci de suferință sau bătrânețe. Din când în când, bătea ușor din buze, zâmbea sau se încrunta, pentru motive pe care nu le puteau descurca decât gândurile lui. Nu-și aducea aminte să-l mai fi întâlnit vreodată, de unde deducea că trebuie să fie abătut

pector, nici om de afaceri! Tot ceea ce trebuia să fiu, am fost!... Acum nu mai sunt decât o povară nemernică pentru cei ce mă întrețin!

Ioniță Bucurie clătină din cap, pricepând că așa neînțeles cum era, omul asta trebuie să fie și el bântuit de necazuri cu serviciul, cu colegii, cu nevasta... Și poate ca și el își puna ultima nădejde de scăpare în automobilul de 5,30 dimineața...

Se simți apropiat sufletește de el, și din toată sărăcia lui de bucurii, se

— Și mă rog, dacă nu vă supărați, ce funcții ați avut?

Scuturat ca de un fior, streinul răspunse cu glas neomenesc:

— Am fost ministru, prinț de coroană, episcop, conte de Monte Cristo... Ca tânăr amoret, am fost asasinat mișelește în câteva rânduri, și am făcut fericite tot felul de femei!

Ioniță Bucurie căscă ochii mari, luându-i mai bine seama... Neînțelegând bine lucrurile, se mulțumi să-i răspundă într-o doară...

MOARTEA ÎN CREAȚIILE POPORANE

(Urmare din pagina I-a)

Plecând dela prezența morții, pe care trebuie s'o vedem ca pe un proces primordial (și în măsura în care cadrul cosmic al satului o alimentează și ea pe unul autohton — altfel preocuparea de lumea de dincolo rămâne ceva universal întâlmît), fatalismul orientat și optimismul creștin își găsesc, în felul acesta, partea lor de firească și înrudită contribuție. Frământându-se atât de mult, Românul le-a considerat pe amândouă ca pe niște rezolvări proprii. Ele se întăneau cu concluziile sale ultime și conștiau, în esența lor, aceeași contemplativă poezie.

Datarea istorică a acestui triplu fenomen e foarte greu de făcut. Procesele spirituale ale unui neam nu au un început și un sfârșit precis. Ele se întind pe lungimi de secole. De aceea, fixarea lor cronologică e susceptibilă de erori. Aproximativ, triplul fenomen de mai sus trebuie să fi avut loc în epoca de formare a marelor balade populare, „Mesterul Manole” și „Miorița”, dacă nu chiar ceva mai înainte, fiindcă fondul filosofic al resemnării morții se prezintă așa de înche-gat și de sine stătător în ele, încât ulterior n'avea ce să i se mai adauge (de fapt nici nu i s'a mai adăugat).

Ceea ce constituie însă adevărata originalitate a poporului român, e că la el prezența morții apare întovărășită de dragostea de artă:

Iar la căpătâi să-mi pui
Flueras de fag,
Mult zice cu drag!
Flueras de os,
Mult zice duios!
Flueras de soc,
Mult zice cu foc!

Înmormântarea cu „flueras” la cap nu rămâne numai o simplă dorință de poet. În multe părți ale țării, ea se realizează și practic. În scrierile cântăreților din popor se pune adesea în instrumentul din care a cântat: vreun flaut, vreun cimpoi, vreo vioară ori vreun clarinet. Întocmai cum dorește și Eminescu, într-una din poeziile sale de adulescență:

Voi, când mi-or duce îngerii săi
Palida-mi umbră în a'bul munte,
Să-mi pui curuța pe a mea frunte
Și să-mi pui lira la căpătâi!*)

Dragostea de artă îndulcește chipul sumbru al morții. Cauza seninătății cu care țărânul își așteaptă sfârșitul, trebuie căutată și în înfrățirea sentimentelor de care vorbim. Artă înfrumusețează moartea făcând-o mai suportabilă. Într'adevăr, trecând la alt soi de producțiuni populare — la cusăturile

noastre românești — observăm că ele sunt destinate nu numai vieții, dar și morții. Pentru omul dela țară, e o imensă împlietate să fie înmormântat în haine de rând. În ciuda oricărei sărăcii, fiecare se îngrijește să-și facă din vreme găteala de moarte. Femeile, mai ales, își pregătesc superbe costume. Le țin ca pe ochii din cap, le controlează, adăugându-le mereu câte ceva. Când sosește ceasul, dorințele le sunt respectate întocmai. Nimeni nu se împotrivesc la văzirea sub pământ a atâtor unice frumuseți. Cimitirile noastre zac de capodopere de artă: cusături și țesături dintre cele mai a lese îngrășă de veacuri pământul. Țărânul român oferă lui Dumnezeu, odată cu sufletul, și produsele genului său artistic. Prădigiș cum este, nu stă la îndoială: vor mai rămâne destule și dincolo de mormânt. Însă bunăoară în vechnicie cu toată pompa covenită unui creator de artă.

Luptându-se cu moartea și învingându-o ea devine, așa dar, pentru creatorul poporin stimulentei cel mai principal. S'a zis, în genere, că arta țărănească s'a născut din nevoia de a plăce. Cusăturile cu care fata își împodobește cămășile, țile și fotele au de scop s'o facă mai frumoasă în ochii flăcăului. Deasemenea acesta se îmbracă în strușe cât mai mândre, pentru același motiv. Teoria aceasta, în măsura în care se referă la lucruri împodobitoare, poate fi admisă fără dificultăți. Când însă e vorba să explicăm și alte creații artistice, ea își pierde din valoare. Oare muzica poporana s'a născut din nevoia a-i face mai frumos pe cel care o cântă? Dar poezia? Nici susținerea care pune originea artelor în legătură cu ritmul muncii³⁾ nu e îndeajuns de mulțumitoare. Ea consi-

deră arta doar ca un produs tehnic, în realitate producțiile artistice mai fiind și altceva. Afară de aceasta, ipoteza e într-un totu parțială, fiindcă se referă numai la muzică și poezie, geneza celorlalte arte rămânând neexplicată. De fapt, întrebarea care ne interesează aci, trece dincolo de orice alte întrebări. Indiferent că omul a creat — în anumite ramuri — din nevoia de a plăce, ori când s'a lăsat condus de ritmul muncii, sau că, în fine, arta este analogă jocului⁴⁾; producțiile artistice, în măsura în care sunt eterne frumoase, denotă, înaintea de orice, o atitudine metafizică. A descifra intuitiv această atitudine metafizică și a arăta apoi cauza din care s'a născut, înseamnă să explici implicit geneza nu numai a artelor, dar a tuturor produselor spirituale ale omenirii. Poezia poporana românească, și odată cu ea, toate celelalte creații artistice, oferă un imens și revelator material în deslegarea acestei probleme. Dorul românesc poartă în ea urmele morții chinuitoare. El aduce ca din afund notele nu știu căror dureri, care cu cât se arată a fi mai stinse, cu atât sunt mai vii. Dorul denotă tendința de evadare din neant. Jocul, muzica, poezia cum și celelalte manifestări artistice, nu sunt altceva decât felurite întru chipuri artistice ale acestei nevoi metafizice. Pentru ce joacă, iubeste ori cântă omul? Oare nu tocmai pentru a înfrânge tristețea morții? Înaintea de a fi tehnică, elaborare rațională sau irațională, inspirație divină ori suspin după paradusul pierdut, arta este, cel puțin în faza incipientă, expresia prezenței morții. Toată goana după mai bine, de aci pornește. Privită în ce are ea mai pur, cultura umană își face impresia că înțește să oprească destinul pe loc. Ruga din cunoscutul vers al lui Lamartine e ruga omului dinții și de totdeauna. O „suspendare a timpului” — în favoarea fericirii clipei prezente — ar echivala cu raiul propovăduit de atâtea întemeietori de religie. Eminescu consideră un păcat lepădarea de „clipa cea repede ce ni s'a dat”. Însă rosturile universului sunt mai presus de noi și vrerile noastre se prefac în praf.

Poporul român învinge sentimentul acesta de nepuțință, creînd. Nu operează pesimiste, ci optimiste. Din stingere fără de urmă, moartea devine, pentru el, poartă de intrare în divin.

VLADIMIR DOGARU

3) Oricum pe la 1700, procesul va fi fost terminat;

4) Eminescu: Poezii, ed. Ibrăileanu, p. 280

5) Vezi Cartea lui K. Bücher: Arbeit und Rhythmus, 1896; Tudor Vianu: Artă și Frumusețe.

